

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**Soužití českého obyvatelstva
v pohraničí s německou menšinou a
vývoj jejich vzájemných vztahů**

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šimečková
Autor práce: Anna Litvanová, DiS.
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Ročník: 3.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s využitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 31. března. 2010

.....

Anna Litvanová

Děkuji vedoucí práce Mgr. Janě Šimečkové za odborné vedení mé práce, za cenné rady, podněty a trpělivost, kterou mi věnovala. Dále děkuji všem, kteří mi pomohli při vypracování této práce

Úvod.....	5
1 Teoretická část.....	7
1.1 Historie soužití Čechů a Němců na území České republiky	7
1.2 Soužití Čechů a Němců v 1. republice	8
1.3 Vliv protektorátu a II. světové války na česko-německé soužití.....	11
1.4 Odsun Němců z českého pohraničí jako následek neřešených česko - německých vztahů.....	13
1.5 Německá menšina v České republice po II. světové válce	15
1.5.1 Problematika tzv. sudetoněmeckého problému.....	17
1.6 Současný vývoj česko-německého soužití.....	18
1.6.1 Německá menšina v České republice	20
1.6.2 Komunikace mezi menšinovými kulturami v ČR.....	22
1.6.3 Hodnocení českoněmeckých vztahů obyvateli českého pohraničí	23
1.6.4 Současné trendy spolupráce mezi Čechy a Němci.....	23
2 Praktická část.....	27
2.1 Cíl práce, hypotézy a metodika výzkumu	27
2.2 Východisko a cíl výzkumu.....	27
2.3 Výzkumné předpoklady – hypotézy.....	27
2.4 Metodika výzkumu.....	29
2.5 Technika sběru dat, charakteristika zkoumaného vzorku	29
2.6 Popis terénu.....	29
2.7 Popis vzorku.....	31
2.7.1 Prezentace výsledků dotazníkového šetření.....	34
2.8 Verifikace hypotéz	49
3 Závěr.....	53
4 Seznam zdrojů.....	55
5 Seznam příloh.....	58
Příloha 1	59
Příloha 2	62
Příloha 3	68
Příloha 4	74
Příloha 5	84
Příloha 6	102
Abstrakt.....	104
Abstract	105

Motto:

„ Ztroskotání osm století trvajícího soužití Čechů a Němců na území dnešní České republiky patří k nejdramatičtějším a nejdiskutovanějším událostem našich moderních dějin. “

Zdeněk Beneš

Úvod

Téma českoněmeckého soužití v pohraničí, které jsem si pro svou práci vybrala, je mi blízké. Pocházím z českoněmecké rodiny a celý život žiji v pohraničí. V této oblasti jsou běžná smíšená manželství a také je obvyklé, že část těchto rodin žije na druhé straně hranic. Když jsem byla dítě, nepřipadalo mi nijak zvláštní, že lidé v rodinách mluví dvojjazyčně, a nezamýšlela jsem se nad otázkou, proč to tak je. Nebylo pro mne důležité, jakou národnost mají lidé okolo mě, ale to, jací jsou. Nerozlišovala jsem Němce a Čechy, ale lidi, které jsem měla, nebo neměla ráda. Až s postupem času jsem zjistila, že ne každý se na to dívá jako já. Jsem české národnosti, ale když se nad tím zamyslím, vím, že to není samozřejmost, a kdyby se události vyvíjely jinak, moje národnost mohla být úplně jiná.

V našem pohraničí žili a žijí Češi a Němci vedle sebe již po staletí. Vztahy těchto národů nebyly nikdy jednoduché a vyhraněné. Osudy obou národů se prolínají. Na tomto místě se nechci zabývat analýzou historických faktů, ráda bych se zaměřila na současné vztahy mezi Čechy a Němci, na postoje, které k sobě tyto tradiční národnosti zaujímají. Chtěla bych zjistit, jakým vývojem tyto vztahy prošly a kam směřují. Za zajímavé považuji, že dva národy, které po staletí žily a žijí vedle sebe, tvoří společné dějiny. Jejich kultury se navzájem prolínají a ovlivňují, a přesto mají tak málo společného. Liší se svou mentalitou a způsobem života. Samozřejmě to ovlivnily i historické události, které společné soužití zatížily vzájemnými ústrky a nespravedlnostmi, které se velmi obtížně napravují, neboť lidé si jen velmi zřídka dokáží odpustit. Často tak mohou napravovat a odpouštět staré křivdy.

Ve své práci “Českoněmecké vztahy v pohraničí“ se pokusím zmapovat vývoj česko-německých vztahů v pohraničí na Českokrumlovsku, a to v závislosti na historických událostech. Předpokládám, že zvláště citlivé pro oba národy bude období I. a II. světové války, a především doba těsně po II. světové válce, kdy většina Němců byla z českoněmeckého pohraničí odsunuta. Ráda bych zjistila, do jaké míry se oba národy dokázaly s těmito skutečnostmi vyrovnat. Věřím, že mi tato práce přinese odpověď na otázku, zda Češi a Němci dokáží žít vedle sebe bez hořkosti, zatrpklosti a vzájemného obviňování, a samozřejmě, co by mohlo k harmoničtějšímu soužití bez emocí a výčitek přispět. Protože se mě toto téma bytostně dotýká, ráda bych v předpokládané práci ukázala, jak lidé v česko - německém pohraničí žijí, nad čím přemýšlejí a jak překonávají přežitky a předsudky minulosti. Z tohoto důvodu bych svou práci ráda přispěla k vzájemnému pochopení.

I Teoretická část

1.1 Historie soužití Čechů a Němců na území České republiky

„Historie společného soužití Čechů a Němců na území dnešní České republiky má hluboké kořeny sahající až do 13. století. Tehdy začali do země přicházet noví obyvatelé a začala středověká kolonizace, zvaná později některými historiky také „německá“¹. Český středověký stát byl od 10. století počítán mezi státy Svaté říše římské národa německého, od 13. stol patřil k mocenským centrům Evropy. Němci ve středověku byli Čechy vnímáni jako cizinci. V té době se používalo označení Němci a Češi.² Vztahy Čechů a Němců poznamenaly ve 13. století vyostřené vztahy Přemysla Otakara II. a Rudolfa I Habsburského. Po smrti Přemysla Otakara II. se Čechy ocitly v chaotických poměrech pod německou nadvládou Oty Braniborského.³ Němci byli vnímáni jako nepřátelé nejen v době správcovství Oty Braniborského, ale především během husitství. Jen v době vlády Karla IV císaře Svaté říše římské národa německého. bylo přechodně oslabeno protiněmecké ostří.⁴ Vývoj v období od bitvy na Bílé Hoře do roku 1948 silně poznamenal vztahy mezi oběma národy. Zesílila emancipace Němců a Češi byli zatlačeni do defenzivy.⁵ „Během druhé poloviny 18. století a první poloviny 19. století prošli Češi a Němci procesem, během něhož se z etnických skupin staly národy“.⁶ Klíčovým okamžikem pro rozvoj vztahů Němců a Čechů byl rok 1848. V tomto období se střídala snaha o nalezení společných ideálů a cesty k sobě s vzájemným neporozuměním. Proto se od roku 1848 činí pokusy o dosažení

---

¹Seeman, R, Fakta o česko-německých vztazích. *Britské listy*. [online] . [2005-08-01] . [cit.2010-01-16]. Dostupné na internetu:<<http://www.blisty.cz>>, s. 2.

² Beneš, Z. *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery, 2002, s.10 - 33.

³ Seibt, F. *Německo a Češi*. Praha: Akademia, 1996, s. 27 – 54.

⁴ Seeman, R, Fakta o česko-německých vztazích. *Britské listy*. [online] . [2005-08-01] . [cit.2010-01-16]. Dostupné na internetu:<<http://www.blisty.cz>>.

⁵ Seeman, R, Fakta o česko-německých vztazích. *Britské listy*. [online] . [2005-08-01] . [cit.2010-01-16]. Dostupné na internetu:<<http://www.blisty.cz>>.

⁶Beneš, Z. *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery, 2002, s.24.

národnostního vyrovnání.⁷ České země v té době byly součástí habsburské monarchie a emancipace českého etnika ve druhé polovině 19. století vyvolala obranou reakci na německé straně. Zrození konfliktního společenství Čechů a Němců se spojuje s národním hnutím obou národů.⁸ Na politické scéně se jednalo o zrovnoprávnění obou etnik, o podstatné autonomie pro české země a o federalizaci monarchie.⁹

Léta 1848 – 1918 byla obdobím hledání a formování vztahů a hranic mezi Čechy a Němci. Od poloviny 19. století v rámci přechodu tradiční společnosti (kdy spory o hraniční území probíhaly mezi jednotlivými majiteli panství a překročit hranice mohl jenom někdo) ve společnost moderní dochází k posílení významu hranic kulturně společenských a politických a významu nabyly hranice státního území, svoboda občana, která umožnila větší mobilitu a frekvenci k přestupu hranic.¹⁰

1.2 Soužití Čechů a Němců v 1. republice

V závislosti na událostech, které předcházely I. světové válce, nebyl postoj Slovanů vůči Rakousku - Uhersku příznivý. Atentát v Sarajevu 26.6.1914 v závislosti na událostech, které předcházely I. světové válce, nebyl postoj Slovanů vůči Rakousku - Uhersku příznivý. Atentát v Sarajevu 26.6.1914 na rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda a jeho choť Sofii byl vrcholem ledovce.¹¹ Tato událost byla využita jako záminka pro vyhlášení války ze záměrem rozdělení světa. Zároveň byly zahájeny represe proti Čechům s cílem odbourat jejich práva a nastolit německou nadvládu.¹²

---

⁷ Seeman, R, Fakta o česko-německých vztazích. *Britské listy*. [online] . [2005-08-01] . [cit.2010-01-16]. Dostupné na internetu:<<http://www.blisty.cz>>.

⁸ Beneš, Z. *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery, 2002, s.10 – 33.

⁹ Chromý, P. *Historickogeografický pohled na české pohraničí*, In České pohraničí, Praha:

¹⁰Chromý, P. *Historickogeografický pohled na české pohraničí*, In České pohraničí, Praha: Akademie věd České republiky, 2004. s.37.

¹¹ Ohlbaum, R. *První světová válka*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 114 - 138.

¹² Macháček, P. *Cesta Čechů a Němců ke dnešku*. Praha: Adventinum, 2002, s. 40 – 58.

„Rakušané - mezi nimi nejen sudetští Němci, ale i Češi " spěchali do zbraně", jak se tehdy říkalo“.¹³ Mnoho Čechů zemřelo nejen na bojišti, ale mnoho jich bylo odsouzeno pro velezradu, protože na české straně se už na začátku války velká část Čechů přikláněla na ruskou stranu. Přání Čechů vytvořit federativní stát přerostl v touhu po samostatnosti.¹⁴

Po skončení I. světové války se změnila politická i sociální mapa Evropy. Došlo k zánikům obou monarchií – německé a habsburské a vzniklo pět nástupnických států. Jedním z těchto států byla i Československá republika. Změnily s i dosavadní vztahy mezi Čechy a Němci.¹⁵ Po vzniku autonomní Československé republiky došlo k výměně rolí. Němci se stali menšinovým národem, který byl téměř vyloučen z politického dění. To vyústilo v národní spor s náboženským zabarvením. Vznikala nová náboženství a nová hnutí na obou stranách. Jediným pojítkem mezi oběma národy byla kultura.¹⁶

Podle Broklové¹⁷ narušoval soužití obou národů přetrvávající negativní obraz Němců, z minulosti. Černobílé vnímání Němců jako nepřátel bylo zatíženo předsudky, které se odrazily i na politické scéně. *„Při pohledu nazpět (do období pře první světovou válkou) můžeme na základě dostupných pramenů předpokládat, že většina české politické reprezentace byla ochotna přijmout demokratické uspořádání habsburské monarchie a dokonce o ně usilovat, zatímco aktivističtí Němci přijali tento princip v první ČSR jen na omezené období a nakonec jej Němci jako celek odmítli“*.¹⁸ V této době, kdy došlo k výměně období diktatury za období demokracie, vyvstává otázka jakou šanci mělo soužití

¹³ Ohlbaum, R. *První světová válka*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 135.

¹⁴ Ohlbaum, R. *První světová válka*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 114 - 138.

¹⁵ Beneš, Z. *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery, 2002, s. 36 – 61.

¹⁶ Salomon, D. *Od rozpadu monarchie až po konec 2. světové války*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 164 - 182.

¹⁷ Broklová, E. *Historický obraz Němce, Rakouska a Německa v politických kruzích české společnosti první Československé republiky*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 101- 155.

¹⁸ Broklová, E. *Historický obraz Němce, Rakouska a Německa v politických kruzích české společnosti první Československé republiky*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 101 - 105.

Čechů a Němců. Pokusy, které snažily upravit vztahy obou národů, byly neúspěšné. Přesto se objevovaly názory, že není dobré oplácet Němcům, čím se na nás provinili, ale spíše pochopit a respektovat jejich odlišnou kulturu a způsob života, přestože se v ČSR v té době vyskytovaly extrémní postoje v podobě apriorního antiněmectví.¹⁹

Negativismus se nevyskytoval jen na české straně, ale i na straně německé. Dokonce se vyskytly i pokusy o odtržení některých částí nově vzniklé republiky. Osazení pohraničí armádními pluky za pomoci Sokola, zakázaní voleb a měnová odluka nepřispěly k zmenšení trhlin ve vztazích Čechů a Němců. Ke zlepšení vztahů po roce 1920 přispěla nabídka československým Němcům většího právního postavení, než měly ostatní menšiny v Evropě. Část německých politiků uznala vznik ČSR. Tento aktivistický proud na nějakou dobu převládl nad negativizmem.²⁰

Nástup Hitlera v roce 1933 se neprojevil jen v Německu. Těsně předtím založil severočeském pohraničí Konrád Henlein hnutí " Sudetendeutsche Heimatfront " (SHF), později Sudetendeutsche Partei (SdP). Počáteční politika této strany nebyla spojována s Hitlerem. V té době na politické scéně v ČSR vznikaly rozpory a to nejen mezi oběma národy, ale i uvnitř obou národů. Sudety zmítané vnitřními rozpory Hitler využil ve své politické a mocenské hře s cílem rozbit Československo a ovládnout Evropu. Po připojení Rakouska v roce 1938 k říši se Československo ocitlo v obklíčení velkoněmecké říše.²¹

---

¹⁹ Broklová, E. *Historický obraz Němce, Rakouska a Německa v politických kruzích české společnosti první Československé republiky*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 101 - 155.

²⁰ Beneš, Z. *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery, 2002, s. 65

²¹ Salomon, D. *Od rozpadu monarchie až po konec 2. světové války*. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 164 - 182.

1.3 Vliv protektorátu a II. světové války na česko-německé soužití

Na podzim 1938 došlo k začlenění Sudet do Německé říše. Vznik této tzv. „Druhé republiky“ znamenal mocenskopolitický útisk Čechů.²² Tato situace neznamenal jen státní porážku Československa, ale změnila se i jeho zahraničně politická orientace. Působením nových hodnot mocenské garnitury, která se distancovala od demokracie, došlo k zhroucení státních idejí československého národa. Tato situace vyvolala silnou krizi národního sebevědomí a státnosti.²³

*„Česko-německé vztahy již od počátku měly, od října 1938 do května 1945, na odtržených územích v župě Sudety výrazně konfrontační charakter, který byl vyvolán především způsobem vzniku župy tj. rozbitím republiky a příklonem drtivé většiny německého obyvatelstva těchto oblastí k nacistickému režimu, zatímco většina české menšiny zastávala zcela protichůdný politický program“.*²⁴ Českou menšinu tvořily dvě skupiny. Jednak to byli ti, co zde žili před 1. 10. 1938. Do této skupiny patřily většinou celé rodiny, z nichž podstatnou část tvořily rodiny smíšené. Tito lidé byli sžití s tímto prostředím, měli vlastní zkušenosti se společným soužitím a ovládali oba jazyky. Přesto se jejich postavení po okupaci radikálně změnilo, jejich práva byla spíše formální, život Čechů podléhal rozhodování německých úřadů a jakákoli stížnost byla perzekuována. Druhou tvořili ti, kteří po tomto datu přišli do Sudet za prací nebo sem byli totálně nasazení. To byli většinou mladí lidé bez osobní zkušenosti ze soužití s Němci.

---

²² Salomon, D. *Od rozpadu monarchie až po konec 2. světové války*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 164 - 182.

²³ Rataj, J. *Obraz Němce a Německa protektorátní společnosti a v československém odboji*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 207 – 235.

²⁴ Bidman, S. *Obraz Němců a Německa v letech 1938 – 1945 na odtržených územích v župě Sudety*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 195 - 206.

Nedobrovolný příchod do Sudet zvýraznil negativní postoj vůči Němcům, který uplatnili v pozdější době a na jiném místě.²⁵

V období války se materiálně se českému obyvatelstvu dařilo dobře, ale docházelo ke kulturnímu útisku, hlavně po uzavření vysokých škol.²⁶ Vztahy obou národů se vyhrtyly na přelomu jara a léta roku 1939, kdy se předmnichovské rezervované vztahy změnilly na otevřeně nepřátelské. Rozpad vztahů měl vzestupnou tendenci a vyvrcholil ke konci války, kdy bývalí spoluobčané stáli proti sobě se zbraní v ruce.²⁷

Násilné začlenění České země do německé říše ovlivnilo postoj k Němcům, které česká společnost vnímala výhradně jako nepřátele. Naproti tomu státní a politická reprezentace se nechtěla vzdát snu o česko-německém smíření a obrazu Němce jako spravedlivého lenního pána nebo korektního partnera. Vztahy obou národů byly podrobeny bádání, za prvé z historického pohledu a za druhé z pohledu ras, kdy byl Čech pojat jako negativní antipól Němce. Podle Ernsta Wágnera²⁸ jsou Češi národem smíšeným s vlastnostmi ne příliš lichotivými. Naproti tomu Němci jsou čistá nordická rasa se skvělými charakterovými vlastnostmi. Stejně tak varuje Rudolf Jung před podceňováním Čechů. I když sdílel Hitler stejný názor, rasové výzkumy za protektorátu měly pro Čechy lepší výsledek. Díky tomu bylo uznáno až 60% Čechů za rasově dobré a schopné poněmčení a pro následnou asimilaci do německé říše, ale bez vlastní historie.²⁹

---

²⁵ Bidman, S. *Obraz Němců a Německa v letech 1938 – 1945 na odtržených územích v župě Sudety*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 195- 206.

²⁶ Salomon, D. *Od rozpadu monarchie až po konec 2. světové války*. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 164 - 182.

²⁷ Bidman, S. *Obraz Němců a Německa v letech 1938 – 1945 na odtržených územích v župě Sudety*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 195 - 206.

²⁸ Rataj, J. *Obraz Němce a Německa protektorátní společnosti a v československém odboji*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 207 – 235.

²⁹ Rataj, J. *Obraz Němce a Německa protektorátní společnosti a v československém odboji*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 207 – 235.

V protektorátu byl obraz demokratického Němce překryt obrazem Němce tyрана. Propast mezi oběma národy se prohloubila působením nacistickými zvěrstvy, okupační brutalitou, terorem totální války tak, že spolupráce a koexistence s Němci byla považována za nereálnou. Všechna příkoří vedla k přesvědčení, že Němci jsou nepolepšitelní a je potřeba zřít se měkkosti v přístupu k nim a zároveň i možnosti dalšího soužití.³⁰

1.4 Odsun Němců z českého pohraničí jako následek neřešených česko - německých vztahů

Myšlenka odsunu Němců nebyla pouze výsledkem války. Tato myšlenka se objevila již průběhu vytvoření československé exilové vlády v Londýně. Přestože postoj západních velmocí k této myšlence nebyl vstřícný, v konečné fázi tuto myšlenku akceptovaly.³¹ V tomto období byl vývoj vztahu vůči Němcům ovlivněn pouze myšlenkou na odplatu a nálady byly globálně protiněmecké bez rozlišování viny či nevin. Stanovisko československých komunistů v otázce odsunu nebylo jednotné, především ve směrnicích určujících způsob odsunu. Přesto byla Němcům přisouzena kolektivní vina za celé období války a tímto směrem bylo vedeno i dokazování této viny. K těmto událostem přispěla i frustrace z šestiletého útlaku s nemožností národní seberealizace. Toto ostře protiněmecké smýšlení se změnilo v nenávisť, která vyústila v bezpodmínečný odsun německého obyvatelstva z československého pohraničí.³²

Brzy se v tomto nenávislném postoji objevily mezery. Zjistilo se, že není všechno tak jednoduché. Mezi oběma skupinami (českou a německou) existovala

---

³⁰ Rataj, J. *Obraz Němce a Německa protektorátní společnosti a v československém odboji*. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 207 - 235.

³¹ Nittner, E. *Vyhnání sudetských Němců a konec německo-českého sousedství v českých zemích*. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 184 - 196.

³² Schallner, D. *Obraz Němců a Německa v letech 1945 – 1947, vznik soudobého českého stereotypu Němce Německa*. (eds). J. Křen, E. Broklová. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 1998, s. 236 – 252.

ještě jedna skupina, jejíž identita oscilovala mezi oběma národnostmi. Nevíce postíženy byly děti ze smíšených manželství, protože docházelo k odsunutí dětí hovořících česky a českých žen, které měly německého manžela, ale nevěděly, kde se nachází. Problematický byl také vztah k německým antifašistům, často nespravedlivě zařazené mezi „ostatní Němce“. I když se s nimi při odsunu zacházelo lépe než s ostatními Němci a přístup se lišil podle regionů, nemohli z české strany očekávat pochopení. Ze strany Čechů se ozývala kritika na nelidské zacházení s Němci při vysídlování. Chtěli, aby odchod Němců byl spořádaný a korektní. Prohlubující se nedostatek pracovních sil byl důsledek odsunu a vedl k nasazování Němců jako specialistů do podniků v pohraničí. Ti pak tvořili většinu z těch, kteří zde zůstali. U části českého obyvatelstva jejich přítomnost vyvolávala nenávisť. Žádali jejich rozptýlení po celém území republiky, aby se nemohli organizovat. V tomto ovzduší se těžko budovalo spožití Čechů s Němci, těžko se odpouštěly spáchané křivdy na obou stranách.³³

Vyhnání sudetských Němců má význam pro historické vědomí. Je potřeba na něj pohlížet z několika perspektiv. Z politického hlediska odsun znamená obrat v sousedských vztazích obou národů a ukončení jejich tisíciletého soužití. Ve společenské dimenzi došlo k zpretrhání tradičních pout a zničení kulturních i společenských struktur, způsobené rabováním a ničením kulturních uměleckých hodnot. Osobní dimenze byla osudná. Byl to zásah do přirozených lidských práv člověka ve všech oblastech. Složitá je i dimenze pravdy. Docházelo k překrucování pravdy, výkladu událostí a nedostatku informovanosti o historických událostech. Proto je třeba věnovat zvláštní pozornost dimenzi práva. Aktuální je odmítnutí promlčení jakéhokoli bezpráví.³⁴ Podle Beneše³⁵ nelze odsun posuzovat a interpretovat bez historicky neopakovatelných souvislostí.

---

³³ Schallner, D. *Obraz Němců a Německa v letech 1945 – 1947, vznik soudobého českého stereotypu Němce Německa*. (eds) J. Křen, E. Broklová. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 1998, s. 236 – 252.

³⁴ Nittner, E. *Vyhnání sudetských Němců a konec německo-českého sousedství v českých zemích*. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 184 - 193.

³⁵ Beneš, Z. *Rozumět dějinám*. Praha: Gallery, 2002, s. 196 – 219.

Polemiky týkající se odsunu probíhají i v dnešní době, i když ve skryté formě. Pozornost je soustředována na vlastní odsun a pomíjí dějinné souvislosti. Mlčí se o podílu sudetských Němců na okupaci a jejich ztotožnění s nacistickým režimem. S otázkou historické viny jsou pak nadhozeny poslední otázky lidské existence, lidských práv, nápravy a zahlázení bezpráví vůbec – a s tím také otázky dorozumění a smíření.³⁶

1.5 Německá menšina v České republice po II. světové válce

Po osvobození Československa Rudou armádou a americkými vojsky se vzedmula vlna odplaty. Tato reakce na řádění nacistů vedla k dobrovolnému odchodu části německého obyvatelstva a vlně sebevražd v jejich řadách. V pohraničí byla situace nepřehledná a československé výkonné orgány ztrácely přehled o situaci. Důsledkem této situace byla řada zločinů, kterých se dopouštěli příslušníci obou národů. Odsun, prováděný v tomto období, byl chaotický a mluví se o něm jako o "divokém odsunu".³⁷

Začlenění odsunutých Němců bylo ohodnoceno jako největší státní a společenský výkon poválečného Německa. Štěstí bylo, že mnoho sudetských Němců mohlo začít v Německu díky příbuzenských poutům a církevním sdružením. Přesto byli Němci vnímáni jako cizinci a vetřelci, protože v Německu panovala nouze. Nouze byla i o práci a tam, kde byly pracovní příležitosti, chyběla přístřeší. Mimo to i skutečnost, že Němci ze Sudet byli jiní a měli jiný životní styl a jiné vyznání, byla pro ně přitěžující. Existují fakta o tom, že integrace sudetských Němců v Bavorsku probíhala v několika etapách a byla legislativně upravena. Německo bylo rozděleno na dva státy s rozdílným přístupem k vysídlelcům. V sedmdesátých letech dvacátého století byly navázány diplomatické vztahy mezi Spolkovou republikou Německo a Československou republikou a vlivem těchto vztahů došlo k anulaci mnichovské dohody. Sudetští

---

³⁶ Nittner, E. *Sudetoněmecká národnostní skupina po vyhnání a její integrace*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 184 - 193

³⁷ Němeček, J. a kol. *Cesta k dekretům a odsun Němců*. Praha: Baronet, 2002.

Němci byla sociologickou skupinou, která se sdružovala do svazků s cílem sjednocení všech vyhnanců z bývalé ČSR. Mimo to vznikly i vědecké a kulturní instituce, v nichž se soustředily kulturní a umělecké hodnoty sudetských Němců.³⁸

Němci, kteří nebyli odsunuti, se po válce stali cizinci v zemi, v níž celá staletí žili. V dobách komunismu panoval mýtus o vyřešení českoněmecké otázky, ten však po sametové revoluci padl. Urovnat křehké vztahy obou národů je dlouhodobou záležitostí a bylo ji třeba provádět s taktem. Podíl na tom má i rozdílný přístup k sudetským Němcům v západní a východní části Německa. V západním Německu se sudetští Němci začlenili do společenského života, ale ti, co zůstali v českém pohraničí dobrovolně, či nedobrovolně, ztratili původní komunitu, majetek, část rodiny. Dokonce došlo ke ztrátě rodného jazyka mezi jejich potomky a omezení kulturních tradic. I když tyto skutečnosti neznamenaají ztrátu etnicity, bude těžké v pohraničí čistou německou etnicitu dohledat. Po válce se Němci v Čechách stali minoritou, byli marginalizováni a násilně asimilováni. Mnohdy měli nálepku třídních nepřátel, ať z důvodu chudoby nebo vzdělání. Přestože Němci v pohraničí žili celá staletí na pomezí etnicit a kultur, nemohli tušit, jaké následky bude mít jejich setrvání na tomto území.³⁹

---

³⁸ Nittner, E. *Poválečné Československo a český národ po 2. světové válce*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 214 - 227.

³⁹ Stehlíková, E. *Aktuální kontexty obrazu Němce a Německa v České společnosti*. (eds). J. Křen, E. Broklová. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 1998, s. 253 - 279.

1.5.1 **Problematika tzv. sudetoněmeckého problému**

„Tzv. sudetoněmecký problém je téma neustále přítomné jak v mezinárodní politice, tak médiích i historickém výzkumu, často až přespříliš a na úkor významnějších témat;“⁴⁰ srov. též příloha č. 1. Polemika o vztahu Čechů a sudetských Němců se zaměřuje na příčinu a následek. Dohoda s Němci je nemožná, protože nemají příslušníky českého národa rádi, vznášejí nemístné požadavky a pomlouvají je. Oproti tomu nechuť Čechů k sudetským Němcům je způsobena právě tím, jak se chovají. Některé publikované články se zmiňují o naprosté absenci sudetoněmeckých úvah o vlastním selhání. Tyto úvahy vedou k tomu, že za špatné vztahy obou národů mohou Češi, protože celé generace Němců zbavili majetku a vyhnali z domovů. Přestože, některé požadavky sudetských Němců nemůže český stát splnit, může prostřednictvím rozhovorů dojít k oboustranně přijatelným řešením. Sudetským Němcům bylo ublíženo a česká strana by se neměla tvářit, že tento problém neexistuje. Vedlo by to k morálním následkům.⁴¹

Vše co se týká sudetoněmeckého problému, je předmětem debat, a to na obou stranách. Většina českého národa odsuzuje nelidský způsob, jakým byl odsun proveden. Právě na kritiku českého národa jsou Češi citliví. Ač žádají omluvu za zločiny spáchané sudetskými Němci v době války, tak vůči nim uplatňuje princip kolektivní viny. Kdyby postupovali podle konkrétních spáchaných činů, museli by být odsunuti i ti Češi, kteří spolupracovali s Němci. Na rozdíl od německých válečných zločinců, kteří byli potrestáni, čeští kolaboranti trestu unikli. Pro sudetské Němce bylo Československo vlastí, mezi oběma národy panovalo přátelství. Byly uzavírány smíšené sňatky, protože národní původ nebyl důležitý. I když část sudetských Němců se Hitlerovi podařilo poštvat proti Čechům, nebylo

---

⁴⁰ Černý, J. K širšímu smyslu pěstování českého „sudetoněmeckého komplexu“. *Britské listy*. [online] . [2003-09-29] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu:<<http://www.blisty.cz> >.

⁴¹ Mandler, E. *Češi i Němci – legendy, spory, realita*. Praha: Libri, 2001.

jim poskytováno příliš práv, tak mnoho sudetských Němců zůstalo věrných republice.⁴²

Následné začlenění Československé republiky do socialistického bloku, mělo za následek tabuizování a legalizování odsunu Němců.⁴³ V Chartě 77 se o odsunu představitelé exilu zmiňují jako o nerespektování základních lidských práv. Na rozdíl od této kritiky mnozí Češi nechápou paušální vyhnání sudetských Němců jako hanbu českého národa. Někteří z nich hájí odsun, o němž nemohou z důvodů svého mládí nic vědět.⁴⁴

1.6 Současný vývoj česko-německého soužití

Výzkumy českoněmeckých vztahů v poslední době byly prováděny z biografického hlediska v závislosti na několika faktorech. Cílem těchto výzkumů bylo zjistit, zda dokáží oba národy žít v rovnoprávném svazku a bez vyčítání si starých křivd. Autorka výzkumu došla k závěru, že Němci jsou určitou skupinou respondentů stále vnímáni jako nepřátelé. Příslušníci mladší generace se k tomuto problému staví rezervovaně.⁴⁵

Jak píše Mandler⁴⁶ „*Podstatné je, že jsme se nevyrovnali s důležitou etapou naší nedávné minulosti.*“ Stále ještě většina Čechů vnímá odsun výhradně jako následek válečných křivd. Měli by tento falešný názor přehodnotit a vyřešit tuto situaci i když jej nelze vyřešit k plné spokojenosti Němců.⁴⁷

---

⁴² Drexler, O. Vlast není národ. *CS-club - český a slovenský zahraniční klub*. [online] . [2008-09-15] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu: <<http://cs-club.blogspot.com/>>.

⁴³ Nittner, E. *Poválečné Československo a český národ po 2. světové válce*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 214 - 227

⁴⁴ Mandler, E. *Češi i Němci – legendy, spory, realita*. Praha: Libri, 2001, s. 99 - 170

⁴⁵ Stehlíková, E. *Aktuální kontexty obrazu Němce a Německa v České společnosti*. (eds). J. Křen, E. Broklová. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 1998, s. 263

⁴⁶ Mandler, E. *Češi i Němci – legendy, spory, realita*. Praha: Libri, 2001, s. 167

⁴⁷ Mandler, E. *Češi i Němci – legendy, spory, realita*. Praha: Libri, 2001, s. 167 - 172

Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích, podepsaná Václavem Klausem a Helmutem Kohlem v lednu 1997, měla za cíl vyřešit spory z minulosti. Česká strana žádala ukončení majetkových nároků a vyjádřila politování nad uplatňováním kolektivní viny. Oproti tomu německá strana požadovala od české strany reflexi na události spojené s odsunem. Přestože tato deklarace byla pokrokem ve vztazích obou národů, některé sporné momenty zůstaly. Idilickou situaci začaly narušovat požadavky sudetských Němců žijících v z Rakousku. Tamní ultrapravicová strana žádala zrušení Benešových dekretů jako podmínku vstupu České republiky do Evropské unie. K této výzvě se připojil i tehdejší rakouský kancléř Schüssel, ale přemrštěný požadavek na odškodnění odmítl.⁴⁸

Odsun byla surová etnická čistka bez řádného soudu. Pro mladé lidi jsou aktuální ideje odmítající kolektivní vinu. Česká i německá oficiální politika tvrdí, že otázky minulosti nesmějí stát v cestě současné spolupráci. Přesto je spojení po staletích nepřátelství obou národů velký problém. Proto je potřeba vyřešit minulost a vyrovnat se s křivdami války a hlavně s poválečným odsunem.⁴⁹ Chtějí-li mít Češi čisté svědomí, měli by se za události odsunu omluvit. Je pravda, že každý slušný Němec se za spáchané křivdy omluví. Je tedy potřeba, aby i Češi dokázali udělat tento vstřícný krok, aby si uvědomili, že nejen jim bylo ubližováno, ale, že i oni páchali křivdy.⁵⁰

Jak je vidět, vztahy obou národů prošly komplikovaným vývojem a zůstaly přetrvávajícím tématem mezinárodních vztahů. I když podepsání deklarace z roku 1997 zdánlivě přispělo ke konsenzu. K vyřešení této situace by asi přispělo, kdyby obě strany zaujaly racionální hledisko a snažily se potlačit emotivní stránku věci.⁵¹

---

⁴⁸ Kučera, O. Sudetoněmecký landsmansaft - historie, struktura, cíle. *Glosy, info*. [online] . [2004-08-02] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu: <<http://glosy.info/texty/sudetonemecky-landsmansaft-historie-struktura-cile/4>>.

⁴⁹ Nittner, E. *Poválečné Československo a český národ po 2. světové válce*. In Tisíc let česko-německých vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 214 – 227.

⁵⁰ Drexler, O. *Vlast není národ, CS-club - český a slovenský zahraniční klub*. [online] . [2008-09-15] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu: <<http://cs-club.blogspot.com/>>.

⁵¹ Němeček, J. a kol. *Cesta k dekretům a odsun Němců*. Praha: Baronet, 2002, s. 126 – 147.

1.6.1 Německá menšina v České republice

Právní úpravy postavení národnostních menšin v České republice jsou důležité. Je však potřeba odlišit kategorie, které žijí na území republiky. Je nutné vymezit, zda jde národnostní nebo etnickou menšinu, ačkoli dnes se již upouští od názvosloví „etnická“. Na území České republiky žije několik národnostních menšin a je nutné přiznat jim zvláštní postavení, aby tyto početně menší skupiny na našem území nezanikly, protože dějiny České republiky tvořily všechny národy zde žijící, nejen její většina.⁵²

Problematice německé menšiny se od roku 1989 věnují v České republice politické strany. Problematika česko-německých vztahů byla v poslední době věnována mediální pozornost a zesílila politická angažovanost reprezentantů německé menšiny.⁵³ Po listopadu 1989 v České republice vznikají organizace sdružující příslušníky německé menšiny. Dnes působí na našem území dvacet tři sdružení s osmi tisíci členy. Německá menšina je finančně podporována Spolkovou republikou Německa i naším státem na rozvoj národnostní kultury a vydávání národnostního tisku. Přes tuto podporu stále zůstává problematrická oblast majetkového vyrovnání a odškodnění. Němci, kteří mohli zůstat po válce na našem území, přišli o svůj majetek. Přestože prokázali loajálnost k českému národu, byli jako skupina vyloučeni ze zákona o restitucích. Zákonná předloha stanoví především konfiskaci majetku kolaborantům a zrádcům. I když do této skupiny byli zahrnuti plošně všichni Němci žijící na našem území, někteří se soudní cestou domohli svých práv.⁵⁴ Německá menšina v České republice je velmi malá cca čtyřicet tisíc lidí a je rozptýlená po celé republice. Němci, kteří

---

⁵² Tomášková, P. *Právní rámec problematiky migrantů a menšin*. (ed). Šišková. In *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001.

⁵³ Mareš, M. Politický rozměr požadavků německé menšiny v České republice. *Středoevropské politické studie*. [online] . [2004 jaro - léto] . [cit.2010-01-29]. Dostupné na internetu: <<http://www.cepsr.com>>.

⁵⁴ Korbel, D.,H. Současná postavení německé národní menšiny v ČR. *Tolerance*. [online] . [2002] . [cit.2010-01-29]. Dostupné na internetu: <<http://www.tolerance.cz>>.

zůstali v pohraničí po II. světové válce se potýkali s mnoha těžkostmi a jako menšina byli uznáni až v roce 1968. ⁵⁵

Česko-německé vztahy jsou především záležitostí dvou národů, které žijí na svém území. Mezi aktéry této problematiky jsou subjekty působící v SRN, organizace německé menšiny v České republice a německé organizace působí na území naší republiky. ⁵⁶

---

⁵⁵ Doležal, B. Německá menšina v České republice nemá budoucnost. *Události*. [online] . [2003-12-04] . [cit.2010-01-29]. Dostupné na internetu: <<http://www.bohumildolezal.lidovky.cz>>.

⁵⁶ Mareš, M. Politický rozměr požadavků německé menšiny v České republice. *Středoevropské politické studie*. [online] . [2004 jaro - léto] . [cit.2010-01-29]. Dostupné na internetu: <<http://www.cepsr.com>>.

1.6.2 **Komunikace mezi menšinovými kulturami v ČR**

Některé z minorit (menšin), které žijí na našem území, nejsou od nás ve vnějších znacích příliš odlišné. Mnohokrát si však uvědomujeme, že se jako česká majorita (většina) chováme jinak než minorita. Zvláště výrazně to pocítujeme ve chvílích, kdy si nerozumíme, protože náš komunikační styl naráží na jiný komunikační styl minority. Hněváme se, že se minorita „nepřizpůsobila“, že se chová jen podle svého a že nám přináší problémy. Může však minorita za to, že se chová „naschvál“ jinak?⁵⁷

Komunikace je sice jen jednou složkou chování, ale vytváří velké riziko nepochopení. Komunikace je v podstatě „vysílání a přijímání vzkazů“. Pokud dojde k chybě v komunikačním procesu ať na straně vysílající nebo na straně přijímající, dojde ke konfliktu a ten narušuje soužití. Právě kulturní a etnické rozdíly jsou příčinou komunikačního nedorozumění. Podle odborníků existují čtyři hlavní faktory, které ovlivňují komunikaci. Vždy komunikaci doprovázejí a komplikace nastanou, budou-li se dva lidé lišit ve více než v jednom z faktorů. Jsou to v první řadě hodnoty, které jsou přijímány od malička a které uznáváme. Právě výchova, tradice a zkušenosti tvoří hodnotový systém člověka a právě tento žebříček hodnot může mít každá kultura jiný. Vnímání je také velmi důležité. Záleží na tom jak se komunikující strany vnímají. I toto je ovlivněno tradicemi, výchovou a tím, co je považováno za normální. Předsudky jsou vlastně předpojatost vůči někomu nebo něčemu. Tyto předsudky jsou člověku vštěpovány celý život a globalizují vlastnosti, přednosti nebo nedostatky určité skupiny. Komunikační styl je spojen s předešlými. Záleží na tom jak lidé komunikují a zda si neodporuje komunikace verbální s komunikací neverbální. Komunikační styly některých národů a etnik se zásadně liší od stylu příslušníků majoritní skupiny v Evropě.⁵⁸

---

⁵⁷ *Multikulturalita a migrace v dnešním světě.* (ed). Šišková. In *Menšiny a migranti v České republice.* Praha: Portál, 2001, s. 13.

⁵⁸ *Multikulturalita a migrace v dnešním světě.* (ed). Šišková. In *Menšiny a migranti v České republice.* Praha: Portál, 2001.

1.6.3 Hodnocení českoněmeckých vztahů obyvateli českého pohraničí

Podle výzkumů Sociologického ústavu v ČR zabývajícím se tímto tématem došlo k poklesu konfliktních témat mezi politiky obou zemí. I když historické události stále mají částečný vliv na vztahy obou národů, dokážeme rozlišovat mezi dnešním a dřívějším Německem. Podle výzkumu, který proběhl v roce 2005, došlo ke 4 % zlepšení českoněmeckých vztahů oproti roku 2003. Lidé žijící v českém pohraničí hodnotí vztahy s Němci lépe než populace ve vnitrozemí. **K menší části těch, kteří mají negativní pohled na českoněmecké vztahy a na sousedství obou republik, patří častěji občané se slabším sociálním statutem, tj. důchodci, nezaměstnaní, lidé s nižšími příjmy a lidé levicově orientovaní.** Přesto i u těchto skupin lze najít pozitivní hodnocení sousedství s Německem. Liší se i hodnocení českoněmeckých vztahů podle lokality. Nejvyhrocenější jsou tyto vztahy v saském pohraničí a nejlépe jsou hodnoceny vztahy s Němci v Plzeňském kraji, který sousedí s Bavorskem. Vstup do EU a otevření hranic má pozitivní vliv na českoněmecké vztahy. I na politické scéně došlo ke zlepšení vztahů obou republik a to i díky ekonomické síle Německa.⁵⁹

Výzkum na pražských školách v letech 1997/1998 mezi studenty odhalil negativní postoj vůči německé menšině, i když se o Němcích zmiňují sporadicky. Z 375 prací je zmínka o Němcích pouze v 3,4% a postoje k tomuto národu v těchto pracích je negativní z důvodu války a vyvraždění židů.⁶⁰

1.6.4 Současné trendy spolupráce mezi Čechy a Němci

Českoněmecké pohraničí je značně diferencované. Nachází se zde několik regionů a obyvatelstvo je rozděleno podle státní příslušnosti. Také ekonomická situace na obou stranách hranice je rozdílná. Hranice nejen odděluje obyvatelstvo,

---

⁵⁹ Novotný, L. *Jak hodnotí současné vztahy mezi ČR a SRN obyvatelé českého pohraničí?* *Essentia*. [online] . [2007-02-26] . [cit. 2008-12-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.essentia.cz>>.

⁶⁰ *Výchova proti rasismu*. (ed). T. Šišková. Praha: Portál, 1998, s. 154

ale pomáhá určovat identitu. Zde vzniká příhraničí společenství, které zasahuje do života lidí, vzniká propojenost, navazují se kontakty a vztahy mezi příslušníky obou národů. Které jsou ovlivněny integračními procesy v Evropě. **Na českou a německou komunitu, žijící v pohraničí působí mnoho sociálních systémů, od politicko- administrativních až po ekonomické. Otevření hranic přineslo šanci na vznik přirozeného společenství v českoněmeckém pohraničí. I když došlo ke vzniku nových sociálních vztahů mezi Čechy a Němci, je potřeba si přiznat, že tyto vztahy nejsou zdaleka normální. Tato asymetrie se projevuje v hodnocení vztahů mezi českou a německou komunitou.** Vznikající sociální nerovnost jsou Češi nuceni korigovat a odstraňovat vznikající napětí. K navázání kontaktů mezi oběma národy lze využít kulturního, sociálního a ekonomického kapitálu, kterým tyto národy disponují. Spolupráce mezi oběma národy probíhá nejen na bázi příbuzenské (v devadesátých letech došlo k zintenzivnění příbuzenských kontaktů), ale i na bázi sousedské, přátelské, zájmové, náboženské apod. Také se rozvíjí spolupráce mezi organizacemi. Jednou z forem vzájemných kontaktů je spolupráce a patronáty mezi městy obou států. Specifickou podobu mají pracovní vztahy mezi oběma národy. Češi zastávají v německých firmách poměrně málo kvalifikovaná místa, naproti tomu Němci v českých firmách vedoucí funkce. Nejběžnější formou českoněmeckých vztahů jsou jednorázové a účelové návštěvy v obou směrech. Tyto kontakty jsou většinou neosobní a nárazové. Velmi důležitou roli institucí jsou euroregiony, pokrývající celou hranici. Jejich náplní je projednávat, schvalovat, realizovat (např. výměna studentů) a vytvářet různé projekty a organizovat spolupráci mezi českou a německou stranou. Úroveň jejich práce závisí na iniciativě lidí, podmínkách a různé úrovni. Práci euroregionů komplikuje rozdílná finanční a organizační situace zainteresovaných stran. Přestože je funkce euroregionů důležitá, tak povědomost o náplni jejich práce je mizivá a není závislá na tom, zda jsou mezi oběma národy příbuzenské svazky. Dobrý přehled o činnosti této organizace mělo v roce 1999 pouze 10% dotázaných (pouze jedna třetina se práce v euroregionech zúčastňuje aktivně) a 55% má pouze rámcovou povědomost a jedna třetina respondentů neví vůbec nic. Ovšem ne všechny kontakty jsou organizovány

pomocí euroregionů. Jsou tu dohody mezi různými institucemi (muzea, divadla, školy apod.), nebo jsou různé patronáty a spolupráce měst a obcí. Zvláštní jsou přeshraniční kontakty lokálních státních institucí, např. policie. Tyto kontakty jsou účelové a týkají se zákonů a dohod mezi oběma státy. Pokud se týká frekvence kontaktů mezi obyvateli českoněmeckého pohraničí, lze říci, že situace na obou stranách je obdobná. Zhruba 40% obyvatel českého pohraničí uvádí kontakt s Němci 1-2 x za půl roku, 1 x za tři měsíce je to pouze 5% a žádné kontakty uvádí zbývajících 55%. Silnou motivací k realizaci kontaktů a spolupráce je rozdílná ekonomická situace na obou stranách. Zde jde hlavně o pracovní příležitosti a výhodný kurs koruny k tehdejší marce (týká se to 40% dotázaných. Velký vliv mají příbuzenské vazby, přestože ne v závislosti na pracovních příležitostech. Pouze 35,2% z těch, kteří v Německu pracují, tam mají příbuzné a z těch, co tam mají příbuzné, pracuje v Německu pouze 13%. V případě obchodování a zastupování firem at' v Čechách nebo v Německu se příbuzenský vliv prokázal a z toho lze odvodit, že tento faktor je důležitý.⁶¹

Hodnoty a postoje příslušníků hlavně českého pohraničí určuje několik faktorů. Je to skepse vyplývající z ekonomické nerovnosti nerovného postavení vůči Německu. Další z faktorů je vstřícnost vůči Německu a vědomí důležitosti spolupráce, třetím faktorem je otevřenost světu, jehož výroky vyjadřují důležitost mezinárodní integrace. Poslední faktor zdůrazňuje nacionalismus. Jde o národní hrdost, zájmy a ostražitost vůči přeshraniční spolupráci, přestože nejde přímo o její odmítání. Na základě těchto faktorů je zřejmé, že lidé chápou českoněmeckou spolupráci jako nutnost pro přežití České republiky jako celku. Přiklání se ke vstřícnému postoji k druhé straně a tento postoj převažuje nad nacionalismem. Z hlediska věku dochází k příklonu k nacionalismu to hlavně ve vyšší věkové skupině. **Z hlediska vzdělání se lidé s vyšším vzděláním přiklánějí k otevřenosti světu a u lidí s dělnickou profesí převažuje**

---

⁶¹ Zich, F. *Problémy vytváření přeshraničního společenství na česko-německé hranici. Sociologický časopis.* [online] . [2001-06-01] . [cit.2008-12-14]. Dostupné na internetu: <<http://sreview.soc.cas.cz> >.

skepticizmus. Procesy v pohraničí jsou stále ovlivněny poválečným odsunem Němců. Názory na odsun jsou rozdílné. Rozhodujícím faktorem jsou i příbuzenské vztahy mezi Čechy a Němci. V zásadě se většina (asi 65%) přiklání k tomu, že odsun byl spravedlivý, ale při bližším pohledu je zřejmé, že sice spravedlivý nebyl, ale rozhodly tak vítězné mocnosti. Také převládá názor, že by vláda měla více vycházet vstříc sudetským Němcům a za odsun se omluvit. Přestože jsou českoněmecké vztahy stále ovlivněny historickými událostmi, začínají se vytvářet procesy navazování kontaktů mezi oběma národy v kulturní, sociální, ekonomické a hlavně pracovní sféře. Vstup do EU pomáhá zmenšovat ekonomické rozdíly mezi oběma státy. Hlavně lidé vyšším vzděláním a mladší generace mají pozitivní vztah k Německu a zahraniční spolupráci považují za samozřejmou. Důležité je navazování kontaktů s odsunutými Němci, kteří mají silnou vazbu k bývalému domovu a své aktivity směřují k návštěvám rodiště, diskusi s obyvateli a rekonstrukci památek, hřbitovů apod. Tyto kontakty jsou pro českou stranu přínosné nejen z ekonomického hlediska, ale i z hlediska kulturního.⁶²

---

⁶² Zich, F. *Problémy vytváření přeshraničního společenství na česko-německé hranici. Sociologický časopis.* [online] . [2001-06-01] . [cit.2008-12-14]. Dostupné na internetu: <<http://sreview.soc.cas.cz> >.

2 Praktická část

2.1 Cíl práce, hypotézy a metodika výzkumu

2.2 Východisko a cíl výzkumu

Cílem šetření je zmapovat postoj občanů v českokrumlovském pohraničí. Budu sledovat, do jaké míry došlo k vyrovnání se Čechů a Němců s událostmi, které jsou spojeny se společným soužitím těchto dvou národů, světovými válkami a událostmi těsně po nich. Dále se zaměřím na současný život v česko – německém pohraničí, na to, jak dnes lidé v pohraničí žijí, jaké jsou jejich vzájemné postoje a co ovlivňuje současné vztahy.

2.3 Výzkumné předpoklady – hypotézy

V bakalářské práci jsem si stanovila tyto hypotézy

Hypotéza č. 1 (dále též H1)

H1: Domnívám se, že mladší generace v porovnání s generací starších bude projevovat větší rezervovanost ke křivdám, k nimž docházelo v česko – německém pohraničí v období před 2. světovou válkou a následně po ní.

Zdůvodnění:

Myšlenka odsunu Němců nebyla pouze výsledkem války. V tomto období byl vývoj vztahů vůči Němcům ovlivněn myšlenkou na odplatu. Němcům byla přisouzena kolektivní vina za celé období války. Viny spáchané na obou stranách se velmi těžko odpouštěly. Z politického hlediska odsun znamenal obrat v soužití Čechů a Němců, zpretrhání tradičních pout a zničení společenských kultur. Polemiky týkající se odsunu probíhají i v dnešní době, především se záměrem smíření a dorozumění obou národů. Urovnat křehké vztahy obou národů je dlouhodobou záležitostí. Cílem prováděných výzkumů bylo zjistit, zda dokáží Češi a Němci žít v rovnoprávném svazku bez vyčítání si starých křivd. Přestože

jsou podle oficiálních výzkumů Němci stále považováni určitou skupinou respondentů za nepřátele, stává se příslušníci mladší generace k tomuto problému rezervovaně (viz kapitola 1.4, 1.5, 1. .1, 1.6., s. 9 – 14).

Hypotéza č. 2 (dále též H2)

H2: Domnívám se, že vztahy české a německé komunity jsou ovlivněny mnoha sociálními systémy, především ekonomickými, politickými a administrativními. Nové sociální vztahy umožnily vznik přirozeného společenství obou komunit v pohraničí a soužití obou národů bez pocitů nepřátelství.

Zdůvodnění:

Právní úpravy postavení národnostních menšin v České republice jsou důležité. Je však potřeba odlišit kategorie, které žijí na území republiky. Je nutné vymezit, zda jde národnostní nebo etnickou menšinu, ačkoli dnes se již upouští od názvosloví „etnická“. Na území České republiky žije několik národnostních menšin a je nutné přiznat jim zvláštní postavení, aby tyto početně menší skupiny na našem území nezanikly, protože dějiny České republiky tvořily všechny národy zde žijící, nejen její většina. Hranice určují identitu a vzniká zde příhraniční společenství a propojenost obou národů. Na českou a německou komunitu, žijící v pohraničí působí mnoho sociálních systémů, od politicko - administrativních až po ekonomické. Otevření hranic přineslo šanci na vznik přirozeného společenství v českoněmeckém pohraničí. I když došlo ke vzniku nových sociálních vztahů mezi Čechy a Němci, je potřeba si přiznat, že tyto vztahy nejsou zdaleka normální. Tato asymetrie se projevuje v hodnocení vztahů mezi českou a německou komunitou. Vznikající sociální nerovnost jsou Češi nuceni korigovat a odstraňovat vznikající napětí (viz kapitola 1.6.1, 1.6.4, s.15 a 19).

2.4 Metodika výzkumu

Pro účely své absolventské práce jsem použila kvantitativní výzkum s využitím terénního sběru dat. Výsledky jsem zpracovala pomocí matematicko-statistické metody. Jako nástroje sběru jsem použila techniku dotazníku. Dotazník obsahuje 20 otázek týkajících se postojů obyvatel k událostem, které ovlivnily vztahy mezi Čechy a Němci. Návratnost dotazníků byla 100%.

2.5 Technika sběru dat, charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazník

Dotazník je explorativní technika sběru dat pomocí předem připravených otázek. Při zjišťování potřebných informací nedochází k přímé interakci mezi výzkumníkem a respondentem. Výhodou této techniky je časová nenáročnost, možnost oslovit velké množství respondentů a jejich anonymita. Mezi nevýhody aplikace dotazníku patří subjektivnost odpovědí, ale i to, že respondent může být nucen k odpovědi, kterou si sám nezvolil, či předem postřehne záměr výzkumníka. Proto je důležité, aby dotazník splňoval především potřebné náležitosti vhodného kladení otázek. Otázky by měly být srozumitelné, jednoznačné, neměly by být sugestivní, aby byla dodržena validita výzkumu. V dotazníku připraveném pro toto šetření (dále též DOT, viz příloha č. 2), určeném především pro respondenty z české strany, jsem použila otázky identifikační, uzavřené, polouzavřené a otevřené.

Pozn: Zdůvodnění technik sběru dat ve vazbě na stanovené hypotézy viz příloha č. 3)

2.6 Popis terénu

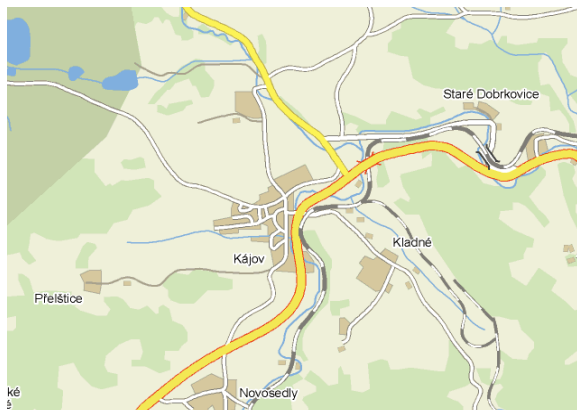
Výzkum byl prováděn v pohraničí na Českokrumlovsku, především v původně německé obci Kájov (německy Gojau; viz příloha č. 4, Vzpomínky). Kájov patří

k nejstarším mariánským poutním místům v Čechách. Nachází se 4 km západně od Českého Krumlova. V současné době zde žije 1200 obyvatel.

Dominantou obce je mariánský kostel ze 14. století, který byl spolu s farou a bývalým hospicem vyhlášen v roce 1995 národní kulturní památkou. Podle pověsti se název odvozuje od kajčnicka, který se zde usadil, aby se kál ze svých hříchů. První historická zmínka pochází z roku 1263, kdy král Přemysl Otakar II. založil klášter Zlatá Koruna a daroval klášteru poplužní dvůr Kájov. Kájov byl v 15. století vypálen. Znovu byl vystavěn na konci 15. století. Po zrušení zlatokorunského kláštera byl kájovský kostel vyrabován a opravy se dočkal až v roce 1913. V roce 1916 byly odvezeny všechny zvony mimo dvou. Tyto zvony se do Kájova vrátily v roce 2002 zásluhou německých rodáků. Přestože až do vpádu Pasovských (roku 1611) byla krajina zde téměř zcela česká, po roce zůstává 1918 německou baštou. Ke zlepšení poměrů dochází v roce 1930, kdy jsou na žádost české menšiny zavedeny české mše. V roce 1919 byla otevřena obecná česká škola, do které přestoupilo 18 chlapců a 15 dívek české národnosti z německé školy. V říjnu 1938 tato škola násilně zanikla a stala se sídlem hitlejugend a obecního úřadu. V témže roce byly všechny české rodiny nuceny se ze zdejší obce vystěhovat a celý zdejší kraj byl připojen k Německu. V roce 1944 sloužila škola jako úkryt pro uprchlíky a v roce 1945 zde byla ubytována americká armáda. Po skončení války v roce 1945 byli Němci odsunuti a obec se stává převážně českou.

V roce 1999 přišly do Kájova milosrdné sestry řádu sv. Vincenta z Pauly z Mnichova. Za jejich pomoci a finančního přispění německých rodáků bylo započato s opravami kostela a fary. Sestry zajišťují charitativní a pečovatelskou službu u osamělých občanů, seniorů a bezdomovců. Pořádají kulturní akce pro děti i občany z Kájova. Často do Kájova přijíždí mnoho návštěvníků z Německa. Minimálně jednou do roka v době konání kájovské pouti se setkávají původní a nynější obyvatelé Kájova při společné českoněmecké mši. Díky patronátu milosrdných sester vznikl v Kájově komorní smíšený pěvecký sbor, který působil

nejen v Čechách, ale i v Německu. Tato spolupráce probíhá i nadále nejen ve sféře kulturní, ale i v oblasti náboženské a pracovní.

2.7 Popis vzorku

Cílem výzkumu bylo zmapování vzájemných vztahů Čechů a Němců žijících v pohraničí. Výzkumný vzorek z respondentů pocházel z. jak z české, tak německé části hranic. Celkem bylo osloveno **74 respondentů z české strany hranic** bez rozdílu pohlaví a věku. **Průměrný věk dotazovaných byl 51 let.** Pro účely této práce byli respondenti rozděleni do dvou věkových skupin, mladší 20 - 49 let (značeno M) a starší 50 let a více (značeno S). Respondenti pocházeli hlavně z obyvatel původně německé obce Kájov a okolí Kájova.

Tabulka č. 1 Respondenti podle pohlaví a věku

Věková kategorie pohlaví	20 – 49 let		50 let a výše		celkem	
		procenta		procenta		procenta
muži	4	5,4	5	6,8	9	12,2
ženy	36	48,6	29	39,2	65	87,8
celkem	40	54	34	46	74	100

Celkem bylo osloveno 74 respondentů v průměrném věku 51 let rozdělený na mladší a starší věkovou skupinu. Podařilo se oslovit respondentů 34 starších (S) a 40 mladších (M). Převažovaly ženy nad muži.

1. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání ?

Tabulka č. 2 Vzdělání respondentů dle věku

Vzdělání	20 – 49 let		50 let a výš	
		procenta		procenta
ZŠ	2	5	12	35,3
vyučen/a	x	x	5	14,7
Středoškolské s maturitou	19	47,5	12	35,3
vyšší odborné	10	25	3	8,8
vysokoškolské	9	22,5	2	5,9
celkem	40	100	34	100

Graf. č. 2a; č. 2b viz - příloha č. 5

Polovina mladších respondentů měla středoškolské vzdělání s maturitou, jen 2/5 starších respondentů mělo středoškolské vzdělání. 35 % starších respondentů mělo pouze základní vzdělání, což uvedlo pouze 5 % mladších respondentů. Téměř 1/2 mladších respondentů měla vyšší odborné a vysokoškolské vzdělání, což uvedlo jen 14 % starších respondentů (o 2/3 méně respondentů než v mladší skupině). Jednalo se o zcela náhodně vybraný vzorek.

2. V současné době jste:

Tabulka č. 3 Zaměstnání dle věku

Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výše	
		procenta		procenta
zaměstnaný/á	31	77,5	7	20,5
student/ka	3	7,5	x	x
důchodce	x	x	26	76,5
na mateřské dovolené	6	15	x	x
jiná možnost	x	x	1	3
celkem	40	100	34	100

Graf č. 3a; č. 3b viz - příloha č. 5

Žádný z oslovených respondentů neuvedl, že je nezaměstnaný nebo na rodičovské dovolené. V mladší věkové skupině převažují zaměstnaní, ve starší věkové skupině ze převažují důchodci (¾ starších respondentů).

2.7.1 **Prezentace výsledků dotazníkového šetření**

Pro ověření hypotéz bude vzhledem ke korelační chybě za **většinu** považováno 70 % a více procent respondentů a za **menšinu** 30 % a méně procent respondentů.

3. **Z jaké rodiny pocházíte ?**

Tabulka č. 4 Národnost původní rodiny

původ \ Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš	
		procenta		procenta
z české rodiny	37	92,5	24	70,6
z německé rodiny	x	x	2	5,9
z česko – německé rodiny	1	2,5	5	14,7
jiná možnost	2	5	3	8,8
celkem	40	100	34	100

Graf č. 4a; č. 4b viz - příloha č. 5

Převážná většina respondentů z mladší skupiny uvádí českou rodinu. Starší věková skupina uvádí českou rodinu ze tří čtvrtin, 1/6 uvádí česko-německý původ a 1/3 uvádí původ slovenský nebo česko-slovenský. To může souviset s migrací obyvatelstva do pohraničí v souvislosti s odsunem Němců po válce. Ve starší generaci uvedlo 6 % respondentů, že pocházejí z německé rodiny, což neuvedl ani jeden z mladších respondentů.

4. Cítíte se být:

Tabulka č. 5 Subjektivní etnicita

Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš	
		procenta		procenta
Čechem	39	97,5	32	94,1
Němcem	x	x	2	5,9
jiná možnost	1	2,5	x	x
celkem	40	100	34	100

Graf č. 5a; č. 5b viz - příloha č. 5

Přestože téměř 30 % respondentů ze starší věkové skupiny pochází z jiné než české rodiny, cítí se být převážná část respondentů Čechy. Zajímavé je, že nikdo z respondentů se necítí být Evropanem. Jeden respondent z mladší věkové skupiny uvedl, že se cítí být Jihočechem (což je Čech).

5. V česko – německém pohraničí jste se

Tabulka č. 6 Respondenti dle místa narození

Věková kategorie Místo narození a pobytu	20 – 49 let		50 let a výše	
		procenta		procenta
Narodil/a před rokem 1945 a žiji zde dosud	x	x	10	29,4
narodil/a po roce 1945 a žiji zde doposud	22	55	12	35,4
narodil/a po roce 1945 a už zde nežiji	2	5	x	x
nějaký čas žil/a	3	7,5	1	2,9
nežil/a	12	30	1	2,9
jiná možnost	1	2,5	10	29,4
celkem	40	100	34	100

Graf. č. 6a; č. 6b viz - příloha č. 5

Pouze 29,4 % respondentů starší generace se v pohraničí narodila a žije zde dosud. Více než ½ respondentů z mladší věkové skupiny se v pohraničí narodila

až po roce 1945 a žije zde dosud. Obdobná situace je u respondentů ze starší věkové skupiny. Jen 1/5 dotazovaných, žijících v pohraničí, uvádí jiné místo narození. Důvody, které vedly k přistěhování do pohraničí jsou různé (zaměstnání, svatba apod.). Jen čtyři respondenti přišli do pohraničí v roce 1945.

6. V průběhu povinné školní docházky jste navštěvoval/a (můžete zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 7 Respondenti dle typu školy

Typ školy	Věková kategorie		20 – 49 let		50 let a výš	
				procenta		procenta
jen školu s vyučovacím jazykem německým	x		x		2	5,6
Jen část školní docházky školu s vyučovacím jazykem německým	x		x		2	5,6
jen školu s českým vyučovacím jazykem	37		92,5		27	75
několik let českou školu	3		7,5		5	13,8
celkem	40		100		36	100

Graf č. 7a; č. 7b viz - příloha č. 5

Pokud se týká typu školy, lze pozorovat shodu mezi oběma skupinami. Většina respondentů obou skupin navštěvovala školu s českým vyučovacím jazykem. Pouze dva respondenti navštěvovali pouze školu s německým vyučovacím jazykem.

7. Jakým jazykem se domluvíte? (můžete zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 8 Jazyková schopnost respondenta

Jazyk \ Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš	
		procenta		procenta
česky	27	51	24	57,1
česky i německy	13	24,5	10	23,8
jiná možnost	13	24,5	8	19,1
celkem	53	100	42	100

Graf č. 8a; č. 8b viz - příloha č. 5

Zde je možné vidět shodu v obou skupinách. Více než ½ respondentů uvádí, že se domluví česky. ¼ starších se domluví česky i německy, což uvádí i 1/5 mladších respondentů. Srovnatelné jsou jazykové znalosti mladší a starší věkové kategorie respondentů. Respondenti téměř shodně uváděli znalost angličtiny, ruštiny a slovenštiny.

8. Jakým jazykem mluvíte doma: (můžete zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 9 Doma respondenti hovoří

Jazyk \ Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výše	
		procenta		procenta
česky	40	100	33	97,1
česky i německy	x	x	1	2,9
celkem	40	100	34	100

Podle očekávání všichni respondenti z mladší skupiny uvedli, že doma hovoří česky. Německy i česky doma mluví jen necelá 3 % starších respondentů, většina doma mluví česky.

9. Jaký jazyk používáte v písemné formě? (můžete zaškrtnout více možností)

Tabulka č.10 Respondenti píší

Jazyk	Věková kategorie		20 – 49 let		50 let a výš	
				procenta		procenta
český	35		85,3		31	91,2
německý	x		x		1	2,9
český i německý	4		9,8		2	5,9
jiná možnost	2		4,9		x	x
celkem	41		100		34	100

Graf č. 9a; č. 9b viz - příloha č. 5

Respondenti odpověděli, že k písemné formě běžně používají český jazyk. Jen jeden respondent uvedl, že běžně píše německy.

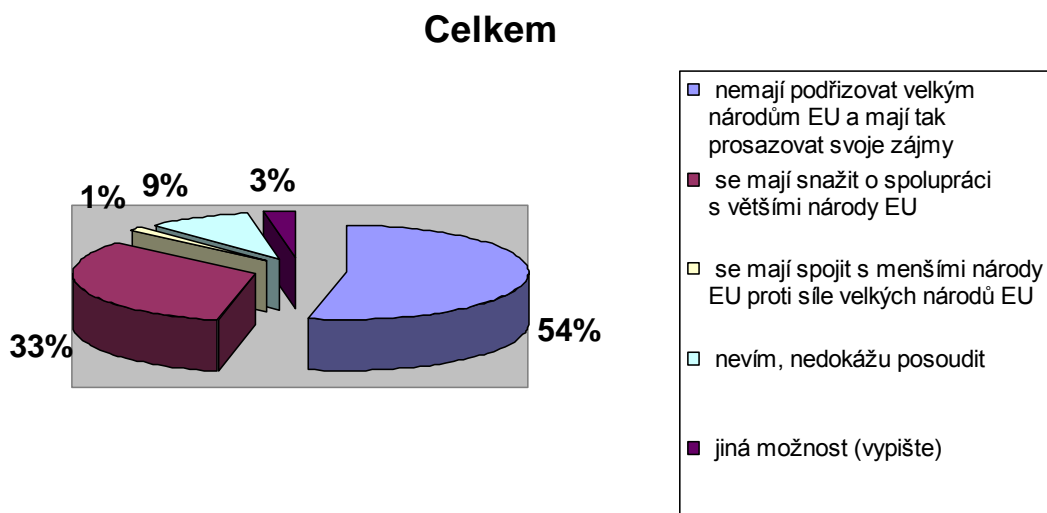
10. Češi jsou v rámci EU malým národem. Malé národy se podle Vás :
(můžete zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 11 Češi v rámci EU

Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš		celkem	
		procenta		procenta		procenta
nemají podřizovat velkým národům EU a mají tak prosazovat svoje zájmy	20	50	20	57,2	40	53,3
se mají snažit o spolupráci s většími národy EU	17	42,5	8	22,8	25	33,3
se mají spojit s menšími národy EU proti síle velkých národů EU	1	2,5	x	x	1	1,3
nevím, nedokážu posoudit	1	2,5	6	17,1	7	9,3
jiná možnost (vypište)	1	2,5	1	2,9	2	2,8
celkem	40	100	35	100	75	100

Graf č. 10a; č. 10b viz - příloha č. 5
Graf č. 11 na následující straně

Graf č. 11 Postoj celkového počtu respondentů na výrok č. 10

Více než polovina respondentů se domnívá, že se malé národy nemají v EU podřizovat zájmům velkých národů, myslí si to polovina starších respondentů a 1/2 mladších respondentů. Více než 1/5 respondentů se domnívá, že se malé národy mají snažit v EU o spolupráci s většími národy, myslí si to téměř 1/2 mladších respondentů a 1/4 respondentů starších. Zajímavé je, že 17 % starších respondentů nedokáží toto posoudit.

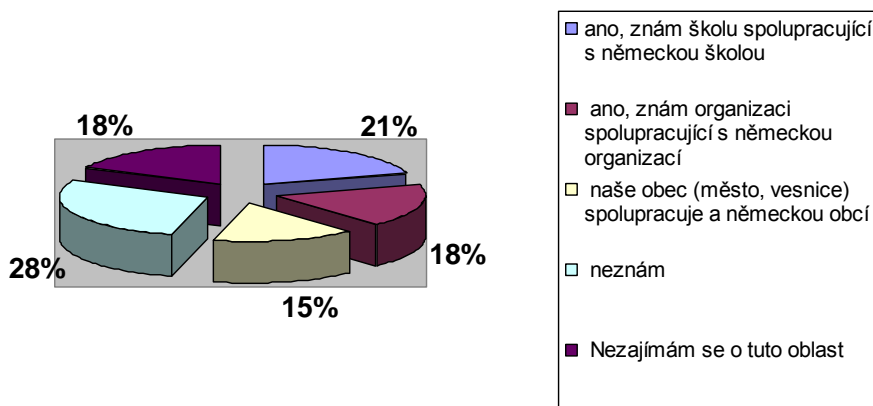
11. Znáte ve svém okolí českou organizaci (podnik, školu, aj.), která spolupracuje s německým partnerem? (můžete zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 12 Znalost česko – německé spolupráce

Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš		celkem	
		procenta		procenta		procenta
ano, znám školu spolupracující s německou školou	15	34	1	2,9	16	20,5
ano, znám organizaci spolupracující s německou organizací	9	20,5	5	14,7	14	17,9
naše obec (město, vesnice) spolupracuje a německou obcí	9	20,5	3	8,9	12	15,5
neznám	5	11,4	17	50	22	28,2
Nezajímám se o tuto oblast	6	13,6	8	23,5	14	17,9
celkem	44	100	34	100	78	100

Graf č. 12a; č. 12b viz - příloha č. 5
Graf č. 13 na následující straně

Graf č. 13 Znalost česko – německé spolupráce v celém vzorku respondentů celkem

Téměř 2/5 mladších respondentů zná českou školu, která spolupracuje s německou školou. Polovina starších respondentů nezná podnik, školu, organizaci, které spolupracují s obdobnou institucí na německé straně. Nezájem o tuto oblast prokazuje více starších respondentů (1/4). Většina mladších respondentů zná některé instituce spolupracující s institucemi v NSR. Bylo by na místě věnovat v této oblasti více pozornosti starší generaci a vtáhnout je do této problematiky prostřednictvím vzdělávání seniorů a sdružením pro seniory. I obec by měla vyvíjet větší aktivitu v této oblasti.

12. Co podle Vás nejvíce ovlivňuje současné vztahy mezi Čechy a Němci v příhraničí (můžete zaškrtnout více možností)

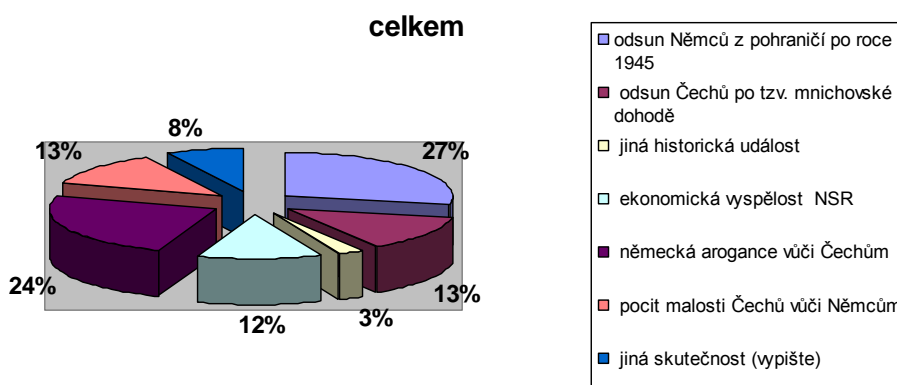
Tabulka č. 13 Hodnocení současných česko – německých vztahů

Věková kategorie příčiny	20 – 49 let		50 let a vyš		celkem	
		procenta		procenta	procenta	
odsun Němců z pohraničí po roce 1945	19	26,4	14	29,9	33	27,7
odsun Čechů po tzv. mnichovské dohodě	10	13,9	6	12,6	16	13,4
jiná historická událost	1	1,4	2	4,3	3	2,5
ekonomická vyspělost NSR	9	12,5	5	10,7	14	11,8
německá arogance vůči Čechům	19	26,4	10	21,4	29	24,4
pocit malosti Čechů vůči Němcům	9	12,5	6	12,6	15	12,6
jiná skutečnost (vypíšte)	5	6,9	4	8,5	9	7,6
celkem	72	100	47	100	119	100

Graf č. 14a; č. 14b viz - příloha č. 6

Graf č. 15 na následující straně

Graf č. 15 Hodnocení současných česko – německých vztahů (celý vzorek respondentů)

Zde je zajímavá shoda obou skupin v názoru, že nejvíce ovlivňuje vztahy obou národů odsun Němců z pohraničí, uváděla více jak ¼ respondentů. K názoru, že tyto vztahy ovlivňuje odsun Čechů po mnichovské dohodě se přiklání pouze o polovinu méně respondentů v obou skupinách než v názoru o odsunu Němců. Je to způsobeno tím, že odsun Němců je stále medializován, kdežto o odsunu Čechů se téměř nemluví. Bezprostřední zkušenosti se odráží u obou skupin (z 1/5) i v názoru, že velký vliv na vztahy mezi Čechy a Němci má německá arogance vůči Čechům. Pocit malosti je kritika do vlastních řad. Na názoru, že tento pocit má vliv na vztahy se shodla v obou skupinách 12 % respondentů.

13. Znáte/znal/a jste ve svém okolí někoho z německé menšiny či německo-české rodiny ?

Tabulka č. 14 Spoluobčané z německé menšiny či česko – německé rodiny

Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výše	
		procenta		procenta
znám/ znal/a jsem	23	57,5	28	82,4
neznám	15	37,5	6	17,6
nezajímám se	2	5	x	x
celkem	40	100	34	100

Graf č. 16a; č. 16b viz příloha č. 5

Podle očekávání převážná většina ze starší skupiny zná někoho z německé menšiny či česko – německé menšiny. Je to možná způsobeni tím, že se v tak malé obci lidé znají tváří v tvář, přesto znalost uvádí více starších respondentů (82 %) než mladších respondentů (57,5 %). Více jak 1/3 mladších respondentů uvedla, že nikoho z česko – německé či německé rodiny nezná.

14. Můžete uvést výrok o Čechách, který upozorňuje na nějakou typicky českou vlastnost (např. výrok Studený jako Angličan)

Odpovědi na tuto otázku byly rozličné, přestože téměř 1/3 respondentů na tuto otázku neodpověděla. Odpovědi, které převládaly, vystihovaly kladné vlastnosti Čechů: „Co Čech, to muzikant“ 17x a „ Zlaté české ručičky“ 7x. Mezi negativními vlastnostmi se objevily odpovědi jako: „Zloději“ 5x, „Národ Švejků“ 4x. Dále respondenti uváděli nespolehlivost, mazanost, rasismus, vychytralost, neznalost své vlasti, přizpůsobivost až podlézavost a neochotu vůči odlišnosti. Celkově je mínění Čechů o sobě z 1/2 kladné a z 1/2 záporné.

15. Můžete uvést výrok o Němcích, který upozorňuje na nějakou typicky německou vlastnost (např. výrok Studený jako Angličan)

Převážná většina (2/3) dotázaných respondentů se k této otázce nevyjádřila. 1/3 respondentů, která odpověděla, uvedla jako typické vlastnosti Němců preciznost, hrdost, nadřazenost, neochotu učit se jinou řeč, pořádkumilovnost, důkladnost a odtažitost. Celkové mínění Čechů o Němcích je z 1/2 kladné a 1/2 záporné. Jeden respondent uvedl, že posuzování typických vlastností je věcí spisovatelů a novinářů, tudíž věc víceméně umělá.

16. Jak byste charakterizoval/a současné vztahy Čechů a Němců:
(můžete zaškrtnout více možností)

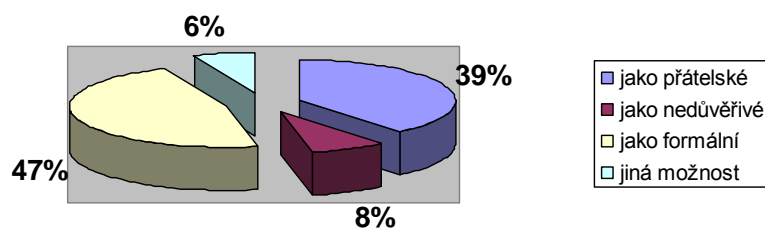
Tabulka č. 15 Hodnocení současných česko – německých vztahů

Vztahy \ Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš		celkem	
		procenta		procenta		procenta
jako přátelské	14	33,4	16	45,7	30	39
jako nedůvěřivé	4	9,5	2	5,7	6	7,8
jako formální	20	47,6	16	45,7	36	46,7
jiná možnost	4	9,5	1	2,9	5	6,5
celkem	42	100	35	100	77	100

Graf č. 17a; č. 17b viz - příloha č. 5

Graf č. 18 Hodnocení současných česko – německých vztahů (celý vzorek respondentů)

Celkem

V hodnocení vzájemných vztahů převládají na prvním místě vztahy formální (48 %) a na druhém místě vztahy přátelské (33 %) u skupiny starších respondentů. Mladší respondenti shodně hodnotí vztahy jako přátelské (46 %) a formální (46 %).

17. Co je podle Vás důležité pro zlepšování vztahů mezi Čechy a Němci (lze zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 16 Názory na zlepšování česko – německých vztahů

způsob	Věková kategorie		50 let a výš	
	20 – 49 let	procenta	procenta	
předávání pravdivých informací po obou stranách hranic	24	20,3	19	31,1
vzájemná výměna kulturních souborů	14	12,1	5	8,2
výměnné pracovní pobyty	14	12,1	4	6,6
výměnné studijní pobyty	22	19	6	9,8
rekreační pobyty	9	7,9	4	6,6
pořádáním společných akcí	18	15,6	7	11,5
nezneužívání česko-německých problémů k posílení preferencí politiků	12	10,4	11	18
jiná možnost	3	2,6	5	8,2
celkem	116	100	61	100

Graf č. 19a; č. 19b viz - příloha č. 5

1/5 respondentů z mladší skupiny uvádí na prvním místě jako způsob zlepšování vztahů Čechů a Němců předávání pravdivých informací na obou stranách hranic. V tomto bodě se shoduje se starší věkovou skupinou (1/3). Shodu lze pozorovat i názoru na pořádání společných akcí. Obě skupiny ji řadí na třetí místo. Na druhém místě uvádí mladší skupina výměnné studijní pobyty, kdežto starší skupina uvádí, aby politici nezneužívali česko-německých problémů k posílení svých preferencí. Z toho vyplývá, že obě skupiny považují pravdivé informace na obou stranách za nejdůležitější pro zlepšování vzájemných vztahů. Lze vidět i to, že se v tom odráží zkušenosti z minulých let.

18. Jaké kontakty udržujete s Němci ? (lze zaškrtnout více možností)

Tabulka č. 18 Kontakty s německou stranou

Věková kategorie	20 – 49 let		50 let a výš	
		procenta		procenta
příbuzenské	5	11,1	16	45,7
pracovní	4	8,9	1	2,9
mám německé přátele	14	31,1	6	17,2
žádné	21	46,7	9	25,6
jiná možnost	1	2,2	3	8,6
celkem	45	100	35	100

Graf č. 21a; č. 21b viz - příloha č. 5

Téměř ½ respondentů starší skupiny uvádí příbuzenské kontakty a na druhém místě kontakty žádné (1/4). Téměř ½ respondentů mladší skupiny uvádí, že neudržuje žádné kontakty s Němci. Na druhém místě tato skupina uváděla německé přátele, na 3. místě uváděla mladší skupina příbuzenské kontakty. Nikdo z dotázaných nevedl studijní kontakty a kontakty z důvodu pronajímání pokojů k rekreaci.

2.8 Verifikace hypotéz

H1

Domnívám se, že mladší generace v porovnání s generací starších bude projevovat větší rezervovanost ke křivdám, k nimž docházelo v česko – německém pohraničí v období před 2. světovou válkou a následně po ní.

Hypotéza H1 byla šetřením potvrzena

Otázky ověřující hypotézu H1

- Dotazník pro české respondenty: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11,12, 14, 16, 17

Zdůvodnění :

V období protektorátu byli Sudety začleněny do Německa. Došlo k rozbití republiky, odsunu českého obyvatelstva a přílivu německého obyvatelstva do česko – německého pohraničí. V pohraničí zůstaly většinou jen smíšené rodiny a jejich práva byla formální. V té době byli Němci vnímáni českou menšinou jako nepřítel a uchvatitel. Po odsunu Němců se v důsledku války a napáchaného násilí protiněmecké smýšlení změnilo v nenávisť. V pohraničí opět zůstaly smíšené rodiny a Němci, kteří byli využíváni v různých továrnách jako specialisté.

Ještě v současné době se v českém pohraničí setkáváme s lidmi, kteří pocházejí z česko – německé nebo německé rodiny. Je zde patrné rodinné vazby mezi Čechy a Němci. Většina obyvatel v pohraničí včetně mladší generace se domluví německy i když se cítí být Čechy, mluví česky a český jazyk používají i v písemné formě.

Po pádu komunismu se objevila snaha o urovnání vztahů mezi oběma národy. Přesto je sudetoněmecký problém stále přítomný i když mladší generace projevuje větší rezervovanost vůči napáchaným křivdám. Jak ukázalo moje šetření mladší generace více než starší generace preferuje spolupráci s národy EU a projevuje

větší znalost spolupracujících organizací. Téměř polovina respondentů z mladší skupiny na prvním místě udává přeshraniční spolupráci školy, na druhém přeshraniční spolupráci obcí a na třetím místě spolupracující organizaci. Naproti tomu starší generace projevovala na prvním místě nezájem o tuto oblast a na druhém místě neznalost. Jen necelých 20 % starších znalo organizaci spolupracující s německou organizací. Jak moje šetření ukázalo, bylo by dobré věnovat této oblasti více pozornosti a pomocí vzdělávání seniorů vtáhnout starší generaci do této problematiky.

Jak ukázalo šetření, po vstupu do EU se Němci a Češi znovu učí společnému životu, který je poznamenán bolestnými historickými skutečnostmi, jež dopadají často negativně na současné vztahy. V tomto ohledu není rozdíl v postojích mezi Čechy, Němci, staršími a mladšími. Čechům častěji vadí německá arogance, Němcům vadí politizování česko – německé problematiky..

Vztahy obou národů prošly komplikovaným vývojem a jsou stále tématem mezinárodních dialogů. Česká i německá politika tvrdí, že otázky minulosti by neměly stát v cestě spolupráci obou národů. K vyřešení situace by přispělo zaujmout racionálnější postoj.

H2

H2: Domnívám se, že vztahy české a německé komunity jsou ovlivněny mnoha sociálními systémy, především ekonomickými, politickými a administrativními. Nové sociální vztahy umožnily vznik přirozeného společenství obou komunit v pohraničí a soužití obou národů bez pocitů nepřátelství.

Hypotéza H2 byla šetřením potvrzena

Otázky ověřující hypotézu H2

- Dotazník pro české respondenty: 10,12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Zdůvodnění:

Hranice nejen odděluje obyvatelstvo, ale vytváří identitu. Vznikají zde příhraniční společenství, která zasahuje do života lidí, propojuje je a pomáhá navazovat kontakty mezi příslušníky obou národů. K pochopení mentality příslušníka jiného národa je důležitá komunikace. Příslušníci německé menšiny, kteří v pohraničí zůstali po odsunu Sudetských Němců, se potýkali s mnoha problémy. Vzájemné křivdy mezi oběma národy ovlivnily vztahy mezi Čechy a Němci. Otevření hranic přineslo nové možnosti v přehodnocení postojů Čechů a Němců vůči sobě. Navazování pracovních kontaktů a obnovení příbuzenských a přátelských kontaktů po roce 1989 posunulo postoje Čechů vůči německé menšině pozitivním směrem.

Jak ukázalo šetření, mladší skupina respondentů upřednostňuje spolupráci se státy EU. Starší skupina se k tomuto problému staví rezervovaněji, především z důvodu dřívějších zkušeností. V názoru na skutečnosti, které ovlivnily vztahy obou národů se obě skupiny shodují. Prioritu připisují respondenti odsunu Němců z pohraničí po 2. světové válce. Důležitou úlohu mají i subjektivní pocity českých respondentů vůči Němcům. Pocit malosti vůči německému národu pocítuje téměř 12 % oslovených a s arogancí Němců se nemůže vyrovnat 29 % respondentů. Přesto typické vlastnosti obou národů posuzují objektivně. Celkové mínění o Němcích a Češích je téměř z ½ kladné a z ½ záporné. V hodnocení vzájemných vztahů převládají na prvním místě vztahy formální 47 % a na druhém místě přátelské 39 %. Pro zlepšení vztahů mezi oběma národy navrhuje respondenti především pravdivé informace o obou národnostech a různé formy spolupráce.

Faktory, které určují hodnoty a postoje obyvatel českého pohraničí jsou různé. Tragické události okolo obou světových válek stále ovlivňují vztahy obou národů, přestože pro mladší generaci je to období poměrně vzdálené. Dalším z faktorů je ekonomická nerovnost, vědomí spolupráce, národní hrdost a nacionalismus.

Jak ukázalo šetření, dochází pomocí rodinných a přátelských vazeb mezi oběma národy k pozvolnému zlepšování vzájemných vztahů. V pohraničí se vytváří nové sociální vztahy mezi českou a německou komunitou, především díky racionálnějšímu hodnocení historických událostí. Národy, které žili po staletí na společném území bez předsudků, k sobě opět nachází cestu a učí se spolupráci a společnému životu.

3 Závěr

Život Čechů a Němců na společném území nebyl vždy jednoduchý. Ovlivňovalo ho mnoho událostí, které se ne vždy pozitivně odrazily na vztazích těchto národů. Přesto po staletí dokázali Češi i Němci společně žít, pracovat, pomáhat si a zakládat rodiny. Jsem přesvědčena, že mnoho obyvatel českého pohraničí najde mezi svými předky Němce i když se dnes samozřejmě cítí být Čechy. Zrovna tak za hranicemi v německy mluvících zemích se setkáváme s lidmi, kteří mají české kořeny.

Demografická skladba obyvatel pohraničí se vlivem historických událostí neustále měnila (viz příloha č. 6). Po odsunu Němců z pohraničí se z původně německých vesnic (jako je např. Kájov) staly české vesnice s německou menšinou. Docházelo k rozdělení rodin, kdy část rodiny odcházela a druhá část zde zůstávala. Proti rodinám, které zde zůstávaly byla namířena všechna zloba za bezpráví, které se Čechům dostávalo za 2. světové války. Nejhůře na tom byly děti ze smíšených rodin. Protiněmecké smýšlení obyvatel, kteří v pohraničí po odsunu zůstávali, bylo namířeno proti nim a byly v porovnání s českými dětmi znevýhodněné. V důsledku toho se vytvářely pocity křivdy na obou stranách. Němci, kteří v pohraničí zůstali, se setkávali s negativním postojem lidí osidlujících pohraničí.

Dnes se lidé žijící v pohraničí znovu učí společnému životu a způsobu, jak se vyrovnat s událostmi, jež ovlivnily jejich životy. V současné době lze konstatovat, že česko – německé vztahy v pohraničí prošly vývojem, který napovídá, že Češi a Němci mohou udržovat kontakty bez hořkosti a nenávisti. Je to určitě i zásluhou časového odstupu od tragických událostí a vytvářením společných cílů a vzájemné spolupráce obou národů. Věřím tomu, že národy, které dokázaly staletí žít na společném území, společně pracovat, společně vychovávat děti a být přáteli, dokážou překonat předsudky, které se po léta vytvářely v důsledku negativních historických událostí. Jsem přesvědčena, že si uvědomí, že i když lidé žijí na jině

straně hranic a mluví jiným, jsou v podstatě stejní a kontakty, které budou udržovat budou více přátelské než formální.

4 Seznam zdrojů

Knižní zdroje

Beneš, Z. **Rozumět dějinám**. Praha: Gallery, 2002. IBSN 80-86010-55-4

Bidman, S. **Obraz Němců a Německa v letech 1938 – 1945 na odtržených územích v župě Sudety**. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 195. IBSN 80-7184-468-0

Broklová, E. **Historický obraz Němce, Rakouska a Německa v politických kruzích české společnosti první Československé republiky**. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 101. IBSN 80-7184-468-0

Macháček, P. **Cesta Čechů a Němců ke dnešku**. Praha: Adventinum, 2002. IBSN 80-7151-199-4

Mandler, E. **Češi i Němci – legendy, spory, realita**. Praha: Libri, 2001. IBSN 80-7277-090-X

Multikulturalita a migrace v dnešním světě. (ed). Šišková. In *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001.

Němeček, J. a kol. **Cesta k dekretům a odsun Němců**. Praha: Baronet, 2002

Nittner, E. **Vyhnání sudetských Němců a konec německo-českého sousedství v českých zemích**. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 184. IBSN 8085241-08-0

Nittner, E. **Sudetoněmecká národnostní skupina po vyhnání a její integrace**. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 196. IBSN 8085241-08-0

Nittner, E. **Poválečné Československo a český národ po 2. světové válce**. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 214. IBSN 8085241-08-0

Ohlbaum, R. **První světová válka**. In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 135. IBSN 8085241-08-0

Rataj, J. **Obraz Němců, Rakouska a Německa v českých politických elitách druhé republiky.** In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 166. IBSN 80-7184-468-0

Rataj, J. **Obraz Němce a Německa protektorátní společnosti a v československém odboji.** In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. J. Křen, E. Broklová. (eds). Praha: Karolinum, 1998, s. 207. IBSN 80-7184-468-0

Salomon, D. **Od rozpadu monarchie až po konec 2. světové války.** In *Tisíc let česko-německých vztahů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 164. IBSN 8085241-08-0

Seibt, F. **Německo a Češi.** Praha: Akademia, 1996

Schallner, D. **Obraz Němců a Německa v letech 1945 – 1947, vznik soudobého českého stereotypu Němce Německa.** (eds). J. Křen, E. Broklová. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 1998, s. 236. IBSN 80-7184-468-0

Stehlíková, E. **Aktuální kontexty obrazu Němce a Německa v České společnosti.** (eds). J. Křen, E. Broklová. In *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Praha: Karolinum, 1998, s. 263. IBSN 80-7184-468-0

Tomášková, P. **Právní rámec problematiky migrantů a menšin.** (ed). Šišková. In *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001.

Výchova proti rasismu. (ed). T. Šišková. Praha: Portál, 1998. IBSN 80-7178-285-8

Elektronické zdroje

Černý, J. **K širšímu smyslu pěstování českého „sudetoněmeckého komplexu“.** *Britské listy*. [online] . [2003-09-29] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu: <<http://www.blisty.cz>>.

Doležal, B. **Německá menšina v České republice nemá budoucnost.** *Události*. [online] . [2003-12-04] . [cit.2010-01-29]. Dostupné na internetu: <<http://www.bohumildolezal.lidovky.cz>>.

Drexler, O. **Vlast není národ.** *CS-club - český a slovenský zahraniční klub*. [online] . [2008-09-15] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu: <<http://cs-club.blogspot.com/>>.

Mareš, M. **Politický rozměr požadavků německé menšiny v České republice.** *Středoevropské politické studie.* [online] . [2004 jaro - léto] . [cit.2010-01-29]. Dostupné na internetu: <[http:// www.cepsr.com](http://www.cepsr.com)>.

Kučera, O. **Sudetoněmecký landsmansaft - historie, struktura, cíle.** *Glosy, info.* [online] . [2004-08-02] . [cit.2008-11-10]. Dostupné na internetu: <<http://glosy.info/texty/sudetonemecky-landmansaft-historie-struktura-cile/4>>.

Novotný, L. **Jak hodnotí současné vztahy mezi ČR a SRN obyvatelé českého pohraničí?** *Essentia.* [online] . [2007-02-26] . [cit.2008-12-14]. Dostupné na internetu: <<http://www.essentia.cz>>.

Seeman, R. **Fakta o česko-německých vztazích.** *Britské listy.* [online] . [2005-08-01] . [cit.2008-03-26]. Dostupné na internetu:<<http://www.blisty.cz>>.

Zich, F. **Problémy vytváření přeshraničního společenství na česko-německé hranici.** *Sociologický časopis.* [online] . [2001-06-01] . [cit.2008-12-14]. Dostupné na internetu: <<http://sreview.soc.cas.cz>>.

5 Seznam příloh

Příloha č. 1 - Lisabonská smlouva

Příloha č. 2 - Dotazník

Příloha č. 3 - Zdůvodnění technik

Příloha č. 4 - Vzpomínky p. Hotové (z důvodu autenticity autorkou práce neupravováno)

Příloha č. 5 - Grafy

Příloha č. 6 - Mapa migrace

Příloha 1

Smlouva v kostce

Podpísem Lisabonské smlouvy dne 13. prosince 2007 uzavřeli vedoucí představitelé EU několikaletý proces vyjednávání o institucionálních otázkách.

Lisabonská smlouva mění stávající zakládající smlouvy EU (tj. Smlouvu o EU a Smlouvu o založení ES), aniž by je nahrazovala. Poskytne Evropské unii odpovídající právní rámec a nástroje pro řešení budoucích výzev a naplnění očekávání občanů.

1. **Demokratičtější a transparentnější Evropa:** Lisabonská smlouva posiluje úlohu Evropského parlamentu i národních parlamentů, dává občanům více možností, jak vyjádřit svůj názor, a lépe vymezuje rozdělení pravomocí mezi EU a členské státy.
  - Posílená úloha Evropského parlamentu: Evropský parlament, který je přímo volený občany EU, získá významné nové pravomoci ve vztahu k evropským právním předpisům, rozpočtu a mezinárodním smlouvám. Zejména rozšíření postupu spolurozhodování do nových oblastí zajistí rovnocenné postavení Evropského parlamentu vůči Radě, jež zastupuje členské státy, při schvalování většiny právních předpisů EU.
  - Větší zapojení národních parlamentů: národní parlamenty se budou moci lépe zapojit do činnosti EU, a to zejména díky novému mechanismu sledování toho, zda unie přijímá opatření pouze tam, kde je činnost na evropské úrovni efektivnější z hlediska požadovaných výsledků (zásada subsidiarity). Spolu s rozšířením pravomocí Evropského parlamentu znamená tato změna posílení demokracie a legitimacy v rozhodovacích postupech EU.

- Silnější hlas pro občany: díky tzv. „občanské iniciativě“ bude moci jeden milion občanů z většího počtu členských států vyzvat Komisi k předložení určitých návrhů.
  - Rozdělení pravomocí: díky přehlednému rozdělení pravomocí bude jasnější, co dělají členské státy a co EU.
  - Vystoupení z EU: smlouva poprvé výslovně uznává možnost vystoupení z unie.
2. **Efektivnější Evropa:** Lisabonská smlouva zjednodušuje rozhodovací postupy a pravidla hlasování, racionalizuje a modernizuje instituce, aby byly přizpůsobené 27 členům, a zvyšuje akceschopnost EU v prioritních oblastech.
- Efektivní rozhodování: hlasování kvalifikovanou většinou v Radě bude rozšířeno do nových oblastí, čímž se rozhodování zrychlí a zefektivní. Od roku 2014 se bude kvalifikovaná většina počítat na základě dvojí většiny členských států a obyvatel, která je odrazem dvojí legitimacy EU. Dvojí většiny bude dosaženo, pokud souhlas s návrhem vysloví 55 % členských států, které představují nejméně 65 % obyvatel unie.
  - Stabilnější a efektivnější institucionální rámec: smlouva vytváří funkci předsedy Evropské rady, který bude volen na dva a půl roku, zavádí přímou vazbu mezi volbou předsedy Komise a výsledky voleb do Evropského parlamentu, obsahuje nová ustanovení o složení Evropského parlamentu a o snížení počtu členů Komise a stanoví jasnější pravidla pro posílenou spolupráci a jasnější finanční ustanovení.
  - Vyšší akceschopnost EU v zájmu kvality života občanů: smlouva zvyšuje akceschopnost EU v několika oblastech, jimž občané v současnosti přikládají velký význam. Jedná se zejména o boj proti terorismu a trestné činnosti a další otázky z oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Do určité míry se to týká i dalších oblastí, a to především energetické politiky, veřejného zdraví, civilní ochrany, změny klimatu, služeb obecného zájmu, výzkumu, vesmíru, územní soudržnosti, obchodní politiky, humanitární pomoci, sportu, cestovního ruchu a spolupráce správních orgánů.
3. **Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost:** Lisabonská smlouva umožňuje účinnější prosazování hodnot EU, zakotvuje Listinu základních práv jako součást primárního evropského práva a poskytuje nové mechanismy pro zajištění solidarity a lepší ochrany občanů.
- Demokratické hodnoty: smlouva rozvádí a posiluje hodnoty a cíle, na nichž je EU založena. Tyto hodnoty by měly sloužit jako reference pro občany a ukazovat partnerům ve světě, co Evropa nabízí.
  - Občanská práva a Listina základních práv: smlouva zachovává stávající práva a zavádí nová. Zejména zaručuje svobody a zásady zakotvené v Listině základních práv a činí Listinu právně

závaznou. To se týká občanských, politických, hospodářských a sociálních práv.

- Svoboda občanů EU: smlouva zachovává a posiluje tzv. „čtyři svobody“ a politické, hospodářské a sociální svobody občanů.
- Solidarita mezi členskými státy: smlouva stanoví, že EU a její členské státy budou jednat společně v duchu solidarity, pokud by některý členský stát byl cílem teroristického útoku nebo obětí přírodní nebo člověkem způsobené pohromy. Zdůrazněna je též solidarita v oblasti energetiky.
- Větší bezpečnost pro všechny: EU získá vyšší akceschopnost v oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, a bude tedy lépe vybavena pro boj proti trestné činnosti a terorismu. Cílem nových ustanovení týkajících se civilní ochrany, humanitární pomoci a veřejného zdraví je též posílení schopnosti EU reagovat na ohrožení bezpečnosti občanů.

4. **Evropa jako globální aktér:** Lisabonská smlouva zajistí soudržnost jednotlivých složek evropské politiky vnějších vztahů při tvorbě a přijímání nových politik. EU tak získá ve vztazích se svými partnery ve světě jasný hlas a bude moci využít svůj hospodářský, humanitární, politický a diplomatický potenciál k prosazování evropských zájmů a hodnot ve světě, při současném respektování zahraničněpolitických zájmů jednotlivých členských států.

- Nová funkce vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který bude zároveň místopředsedou Komise, zajistí větší soudržnost, viditelnost a účinek vnější činnosti EU.
- Nový Evropský útvar pro vnější činnost bude poskytovat podporu vysokému představiteli.
- Právní subjektivita EU posílí vyjednávací pozici unie a zvýší efektivitu její činnosti na mezinárodní scéně a její viditelnost pro partnerské země a mezinárodní organizace.
- Změny v evropské bezpečnostní a obranné politice se netýkají zvláštních pravidel rozhodování, avšak umožňují posílenou spolupráci menší skupiny členských států.

Příloha 2

Dotazník

Vážený/á respondente/respondentko,

v současné době dokončuji svou bakalářskou práci práci, jejíž součástí je i dotazník, který je anonymní a bude sloužit jen pro účely této práce.

Děkuji Vám předem za pečlivé vyplnění mého dotazníku.

Anna Litvanová, studentka 3. ročníku TF JCU České Budějovice

Pokud nebude uvedeno jinak, varianty odpovědi prosím ZAKROUŽKUJTE.

1. Uveďte Váš věk: .....
2. Jste:
  - a) muž
  - b) žena
3. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání ?
  - a) neukončené ZŠ
  - b) ZŠ
  - c) vyučen/a
  - d) středoškolské s maturitou
  - e) vyšší odborné
  - f) vysokoškolské
4. V současné době jste:
  - a) nezaměstnaný/á
  - b) zaměstnaný/á
  - c) student/ka
  - d) důchodce
  - e) na mateřské dovolené
  - f) na rodičovské dovolené

- a) jiná možnost,
vypište.....

5. Z jaké rodiny pocházíte ?

- a) z české
- b) z německé
- c) z česko-německé
- d) jiná možnost,
vypište.....

6. Cítíte se být:

- a) Čechem
- b) Němcem
- c) Evropanem
- d) jiná možnost,
vypište.....

7. V Česko – německém pohraničí

- a) jste se narodil/a před rokem 1945 a žijí zde doposud
- b) jste se narodil/a před rokem 1945 a už zde **ne**žijí
- c) jste se narodil/a po roce 1945 a žijí zde doposud
- d) jste se narodil/a po roce 1945 a už zde **ne**žijí
- e) jste se narodil/a po roce 1989 a žijí zde doposud
- f) jste se narodil/a po roce 1989 a už zde **ne**žijí
- e) jste nějaký čas žil/a
- f) jste se **ne**žil/a
- g) jiná možnost,
vypište.....

8. **V průběhu povinné školní docházky jste navštěvoval/a (můžete zaškrtnout více možností)**
- a) **jen školu s vyučovacím jazykem německým**
  - b) **jen část školní docházky školu s vyučovacím jazykem německým**
  - c) **jen školu s českým vyučovacím jazykem**
  - d) několik let českou školu
9. **Jakým jazykem se domluvíte?**
- a) česky
  - b) německy
  - c) česky i německy
  - d) jiná možnost, vypište.....
10. **Jakým jazykem mluvíte doma:**
- a) Česky
  - b) Německy
  - c) česky i německy
  - d) jiná možnost, vypište.....
11. **Jaký jazyk používáte v písemné formě? (můžete zaškrtnout více možností)**
- a) český
  - b) německý
  - c) český i německý
  - d) jiná možnost, vypište

12. **Češi jsou v rámci EU malým národem. Malé národy se podle Vás :**

- a) mají podřídit větším národům v EU a využívat jejich ochrany
- b) **ne** mají podřizovat velkým národům EU a mají tak prosazovat svoje zájmy
- c) se mají snažit o spolupráci s většími národy EU
- d) se mají spojit s menšími národy EU proti síle velkých národů EU
- e) nevím, nedokážu posoudit
- f) jiná možnost (vypíšte)

13. **Znáte ve svém okolí českou organizaci (podnik, školu, aj.), která spolupracuje s německým partnerem ?**

- a) ano, znám školu spolupracující s německou školou
- b) ano, znám organizaci spolupracující s německou organizací
- c) naše obec (město, vesnice) spolupracuje s německou obcí
- d) neznám
- e) nezajímám se tuto oblast

14. **Co podle Vás nejvíce ovlivňuje současné vztahy mezi Čechy a Němci v příhraničí (můžete zaškrtnout více možností)**

- a) odsun Němců z pohraničí po roce 1945
- b) odsun Čechů z pohraničí po tzv. mnichovské dohodě
- c) jiná historická událost –
vypíšte.....
- d) ekonomická vyspělost NSR
- e) německá arogance vůči Čechům
- f) pocit malosti Čechů vůči Němcům
- g) jiná skutečnost,
vypíšte.....

15. Znáte/znal/a jste ve svém okolí někoho z německé menšiny či německo-české rodiny ?

znám/ znal/a jsem

neznám

nezajímám se

16. Můžete uvést výrok o Češích, který upozorňuje na nějakou typicky českou vlastnost (např. výrok Studený jako Angličan)

.....

17. Můžete uvést výrok o Němcích, který upozorňuje na nějakou typicky německou vlastnost (např. výrok Studený jako Angličan)

.....

18. Jak byste charakterizoval/a současné vztahy Čechů a Němců:

e) jako přátelské

f) jako nedůvěřivé

g) jako formální

h) jiná možnost,

vypište.....

19. Co je podle Vás důležité pro zlepšování vztahů mezi Čechy a Němci (lze zaškrtnout více možností)

a) předávání pravdivých informací na obou stranách hranic

b) vzájemná výměna kulturních souborů

c) výměnné pracovní pobyty

d) výměnné studijní pobyty

e) rekreační pobyty

f) pořádáním společných akcí

- g) nezneužívání česko-německých problémů k posílení preferencí politiků
- h) jiná možnost, vypište.....

20. Jaké kontakty udržujete s Němci ?

- a) příbuzenské, vypište jaký.....
- b) pracovní
- c) studijní
- d) mám německé přátele
- e) pronajímám jim pokoje k jejich rekreaci
- f) žádné
- g) jiná možnost, vypište.....

Příloha 3

Komentář k dotazníku

1. Uved'te Váš věk: .....
2. Jste:
  - c) muž
  - d) žena
3. Jaké je Vaše nejvyšší ukončené vzdělání ?
  - g) neukončené ZŠ
  - h) ZŠ
  - i) vyučen/a
  - j) středoškolské s maturitou
  - k) vyšší odborné
  - l) vysokoškolské
4. V současné době jste:
  - g) nezaměstnaný/á
  - h) zaměstnaný/á
  - i) student/ka
  - j) důchodce
  - k) na mateřské dovolené
  - l) na rodičovské dovolené
  - m) jiná možnost,
vypište.....

5. Z jaké rodiny pocházíte ?

- e) z české
- f) z německé
- g) z česko-německé
- h) jiná možnost,
vypište.....

6. Cítíte se být:

- g) Čechem
- h) Němcem
- i) Evropanem
- j) jiná možnost,
vypište.....

7. V česko – německém pohraničí

- h) jste se narodil/a před rokem 1945 a žijí zde doposud
- i) jste se narodil/a před rokem 1945 a už zde **ne**žijí
- j) jste se narodil/a po roce 1945 a žijí zde doposud
- k) jste se narodil/a po roce 1945 a už zde **ne**žijí
- l) jste se narodil/a po roce 1989 a žijí zde doposud
- m) jste se narodil/a po roce 1989 a už zde **ne**žijí
- k) jste nějaký čas žil/a
- l) jste se nežil/a
- n) jiná možnost,
vypište.....

Otázky 1 – 7 patří mezi identifikační. Zjišťují věk, povolání, původ, sociální situaci, vnitřní ztotožnění se s určitou národností a dobu, po kterou žije on či jeho rodina v pohraničí.

8. **V průběhu povinné školní docházky jste navštěvoval/a (můžete zaškrtnout více možností)**
- e) **jen školu s vyučovacím jazykem německým**
  - f) **jen část školní docházky školu s vyučovacím jazykem německým**
  - g) **jen školu s českým vyučovacím jazykem**
  - h) **několik let českou školu**
9. **Jakým jazykem se domluvíte?**
- e) **česky**
  - f) **německy**
  - g) **česky i německy**
  - h) **jiná možnost, vypište.....**
10. **Jakým jazykem mluvíte doma:**
- i) **Česky**
  - j) **Německy**
  - k) **česky i německy**
  - l) **jiná možnost, vypište.....**
11. **Jaký jazyk používáte v písemné formě? (můžete zaškrtnout více možností)**
- e) **český**
  - f) **německý**
  - g) **český i německý**
  - h) **jiná možnost, vypište**

Pomocí otázek 8 – 10 zjišťuji stupeň jazykových znalostí a druh absolvované školy v souvislosti identifikace s určitým národem. Znalost jazyka je důležitým faktorem pro poznání kultury, prostředí a poznání předsudků a stereotypů daného národa.

12. Češi jsou v rámci EU malým národem. Malé národy se podle Vás :

- g) mají podřídit větším národům v EU a využívat jejich ochrany
- h) **ne** mají podřizovat velkým národům EU a mají tak prosazovat svoje zájmy
- i) se mají snažit o spolupráci s většími národy EU
- j) se mají spojit s menšími národy EU proti síle velkých národů EU
- k) nevím, nedokážu posoudit
- l) jiná možnost (vypíšte)

13. Znáte ve svém okolí českou organizaci (podnik, školu, aj.), která spolupracuje s německým partnerem ?

- f) ano, znám školu spolupracující s německou školou
- g) ano, znám organizaci spolupracující s německou organizací
- h) naše obec (město, vesnice) spolupracuje s německou obcí
- i) neznám
- j) nezajímám se tuto oblast

14. Co podle Vás nejvíce ovlivňuje současné vztahy mezi Čechy a Němci v příhraničí (můžete zaškrtnout více možností)

- h) odsun Němců z pohraničí po roce 1945
- i) odsun Čechů z pohraničí po tzv. mnichovské dohodě
- j) jiná historická událost –
vypíšte.....
- k) ekonomická vyspělost NSR
- l) německá arogance vůči Čechům
- m) pocit malosti Čechů vůči Němcům
- n) jiná skutečnost,
vypíšte.....

15. Znáte/znal/a jste ve svém okolí někoho z německé menšiny či německo-české rodiny ?

znám/ znal/a jsem

neznám

nezajímám se

16. Můžete uvést výrok o Češích, který upozorňuje na nějakou typicky českou vlastnost (např. výrok Studený jako Angličan)

.....

17. Můžete uvést výrok o Němcích, který upozorňuje na nějakou typicky německou vlastnost (např. výrok Studený jako Angličan)

.....

18. Jak byste charakterizoval/a současné vztahy Čechů a Němců:

m) jako přátelské

n) jako nedůvěřivé

o) jako formální

p) jiná možnost,

vypište.....

19. Co je podle Vás důležité pro zlepšování vztahů mezi Čechy a Němci (lze zaškrtnout více možností)

i) předávání pravdivých informací na obou stranách hranic

j) vzájemná výměna kulturních souborů

k) výměnné pracovní pobyty

l) výměnné studijní pobyty

m) rekreační pobyty

n) pořádáním společných akcí

- o) nezneužívání česko-německých problémů k posílení preferencí politiků
- p) jiná možnost, vypište.....

Otázky 25 – 37 zjišťují mínění respondentů o skutečnostech ovlivňující vztahy mezi Čechy a Němci, povědomí respondentů o spolupráci obou národů, znalost politické a kulturní situace v Německu a představu jak zlepšit soužití a vztahy mezi českým a německým obyvatelstvem. Zabývají se postoji českých obyvatel k německému národu.

20. Jaké kontakty udržujete s Němci ?

- h) příbuzenské, vypište jaký.....
- i) pracovní
- j) studijní
- k) mám německé přátele
- l) pronajímám jim pokoje k jejich rekreaci
- m) žádné
- n) jiná možnost, vypište.....

Otázky 11 a 12 podávají informace o frekvenci a formě kontaktů českého obyvatelstva v pohraničí s Němci v souvislosti pochopením jejich prostředí a kultury.

Příloha 4

Vyprávění paní Hotové

Nový domov

Území Šumavy bylo známo již Římanům. Říkali mu Severní les a že tu žijí barbaři, se kterými se stále utkávali v boji.

Sídlili tu Keltové i Germáni. Zasahovala sem říše Qvádů, pronikly sem i kmeny Zimbrů a Teutonů. Koncem tisíciletí patřilo toto území Slavníkovcům, po jejich vyvraždění v roce 995 Přemyslovcům. V této době dochází k velkému osídlení tohoto kraje a nemalou úlohu tu později přebírají Rožmbergové.

Ti povolali v roce 1495 z Rakousko-bavorských zemí rodiny, aby toto území osídlily a zúrodnily.

Tak vznikla moje rodná vesnice, když osídlenci postavili podlouhlou vesnici s 9 statky zcela typickou pro tato osídlování.

Vesnice sahala hluboko do lesa, za jeho hřebenem se vysoko vypíná Chlum s 1198 metry.

Uprostřed vesnice kašna, do které přitéká samospádem voda z okolních lesů, které jsou jí plny.

Kolem kašny stromy, nevím jaké, ale v mé paměti byly již vysoké.

Tu byla také stříška na hasičské žebříky a dlouhý vrták na potrubí. Tu každý pověsil co našel a vzal si ten, co to ztratil.

Na konci vsi při cestě do Chvalšín byla kovárna a pastouška.

Naproti byla rovněž cesta, která vedla hlubokým úvozem do Třebovic a na samotu k Baurům, kteří patřily do vesnice.

U této cesty byl statek Oberhanzlů. Měli také hospodu a kupecký krám, ve kterém bylo možno koupit sůl, homolový cukr - homole stála vždy na pultě a Oberhanzl z ní sekáčkem usekával kusy. Dále tu bylo možno koupit balíčkování tabák v hnědém papíře a petrolej.

Pivo prodával v litrových lahvích s kovovým uzávěrem. Hosté se tu scházeli jen tehdy, bylo-li něco důležitého k projednání.

Nedělní posezení se sousedy bylo vždy po mši svaté ve Vitěšovicích u Weinmüllerů.

Tu se sjednávaly svatby, půjčky, výměny, prodej a vše, co denní život přinášel.

Vodovod byl samospádový, do každého statku nejen do světnice, ale i do stájí. Všude byla korýta, tesaná z jednoho kusu kamene. Voda přitékala dlouhým dřevěným potrubím, s okolních strání.

Potrubí si sedláci sami vyráběli a vyměňovali, k tomu sloužil onen dlouhý vrták u hasičských žebříků a který si mohl půjčit každý, kdo ho potřeboval.

Takové koryto ve stáji se stalo osudným i Mařence Janů, ve kterém se utopila.

Celá vesnice se sousedem Jany cítila a malou Marii do Vitěšovic doprovodila.

Když zemřel dospělý člověk, tak se celá vesnice po tři dny večer scházela u jeho rakve a modlila se růženec. Někdo pak po celou noc s ním zůstával a po třech dnech opět celá vesnice nebožštika k poslednímu odpočinku do Vitěšovic doprovodila.

Vesnice zachovávala starý zvyk, že za rakví chodila vždy osoba nebožštíkovi blízká s rozsvícenou lucernou.

Tento zvyk se v bavorsku dosud zachovává na venkově.

Nemocných tu mnoho nebylo. Vše se léčilo bylinkami, kterých byly plné stráně. Když bylinky nepomáhaly, zavolal se doktor Wolf z Chvalšín, který byl více sedlákem nežli doktorem.

Když ani doktor již pomoci nemohl, pak to byla "Vůle boží" a tu pak přicházel pan děkan Václav Velíšek z Vitěšovic a s ním ministrant, který zvonil vždy, když někoho potkali, aby oznámili, že jdou s Tělem Páně k poslednímu pomazání.

Ve svých vzpomínkách nesmím ale zapomenout / jak mám uvedeno ve svém křestním listě/ na zkoušenou porodní babičku Marii Schnelzerovou z Vitěšovic 33.

Obětavá žena, která pomáhala vždy, kde jí bylo třeba. V chudých světnicích i bohatých statečích bez ohledu, zda jí bude zapláceno. Doprovázela vždy kmotru ke křtu a nenechala si ujít pozvání k Weinmüllerům na "rosolku". Před i po křtu. Rosolka to byl zelený bilinný likér, který měl hospodský vždy pro tento případ na skladě. Nevím kolik rosolek si dopřála při mém křtu, ale zaměnila mé jméno Božena za Rosa. Díky panu děkanovi jsem byla pokřtěna česky, Růžena.

Moje kmotra německy neuměla ale přesto si prý dobře rozuměly.

Když se odpoledne vracely od křtu, byl jejich česko-německý rozhovor daleko slyšet.

Jinak se ve vesnici nikdo nestavěl a byla to událost, když se tu někdo objevil

Jednou do roka přicházel dráteník, aby tu pobyl celý týden. spravil všem děravé hrnce, ucpal každou díрку kouskem plechu a krajáče - hliněné hrnce na mléko o patřil drátěným obalem, aby se tak snadno nerozbily. Byl ze Slovenska a byl vděčen za nocl noclen, který mu maminkaj poskytovala.

Když jsem po letech navštívila Zlíčov na Slovensku, který byl válkou úplně zničen a obyvatelé se vystěhovali za prací, setkali jsme se tu se starým mužem dráteníkem, který nám o cestách do Čech a hlavně na Šumavu vyprávěl a s díky vzpomínal na moji maminku, aniž by věděl že jsem její dcera.

Jeho vzpomínky mne pohladily na duši.

Jednou týdně sem docházel listonoš z Chvalšín a také s nůšl na zádech, později se psím spřežením hokynář Jakubec z Křemže, Skupoval přebytky másla, vajec a tvarohu, aby to pak na trhu v Budějovicích prodával.

Občas se tu stával také nějaký řezník, aby nakoupil pro porážku. Tenkrát si každý řezník porážel doma sám, podle potřeby.

Když bylo nutno některé zdravé zvíře utratit, zlomilo si nohu anebo došlo ke komplikacím při stelení, pozval se řezník, aby ho zabíj doma a tak si celá vesnice chodila pro maso, aby ztrátu hospodáři nahradila.

Jinak se jednalo jen maso uzené, které viselo v komíněch k tomuto účelu již postavených.

Strava úní tu bylo velice jednoduché. Ráno kyselá polévka s chlebem, smetanou hospodyně nešetřila - na svačinu tvaroh ze kterého se dělali homolky a skoro každý den uzené maso /špek/ s knedlíkem a se zelím.

Ráno hospodaně postavila hrnec zelí na kamna, do něho dala vařit maso. Knedlíky byly vždy v zásobě. Kulaté bramborové ze žitné mouky.

Pro změnu byl někdy hrách, který tady hospodáři pro svou potřebu seli anebo " šterc" , podobný našemu nákypu a v pátek vždy pečivo. Večer opět kyselka, někdy i brambory na loupačku s kyselým mlékem, které bylo tak husté, že se mohlo krájet.

Káva se vařila jen o velkých svátcích anebo při návštěvách.

Jednoduché to ale hospodyně neměla. Na svých bedrech nesla starost o domácnost včetně pečení chleba, o celé hospodářství i děti.

Dvakrát do roka se jelo na velký nákup k Bežankovi do Chvalši
Byl to poměrně velký obchod.

Tady se nakoupilo oblečení pro chasu kterou byl hospodář povi
oblékat i pro děti.

Nakoupilo se vše, co Oberkhanzl neměl a co hospodyně potřebova
Jednou do roka a to po žních se jelo do mlýna k Barczabovi
to byl mlým pod Havaldou, také český osídlenec.

Na voze naloženém pytli byla pšenice, žito na chlebovou mouk
a ječmen na kroupy.

Taková byla tano moje vesnice a tak žila: nebenei nander,
miteinander, durcheinander.

/ vedle sebe, společně, pospolu/

Tatínek nám vypravuje . . . . .

Byl slunečný ale mrazivý den, když jsem se se svými kamarády Franzem a Johannem vracel z války. Všichni jsme se těšili domů a tak nám cesta z Gratzu přes Vídeň rychle ubíhala. V Budějovicích jsme se rozloučili. Oba byli z vesnic na Krumlovsku.

Na Franze čeká v Kladenském Rovném ve velkém statku žena a tři syni, Na Johana v Křenově jen žena. Mluvili, jsme česky, já německy neuměl.

Oba mne přemlouvali, abych se na Krumlovsku usadil - vždyť je tu tolik hospodářství, která ve válce ztratila hospodáře, válka si vybrala krutou daň.

Odmítal jsem, doma na Sedlčansku mne čeká milovaná Anička a pět dětí. Milka, Jarda, Mačenka, Frantík - nejmladšímu Stáňovi je teprve rok, toho jsem Aničce zanechal při posledním "Urlaubu" před dvěma roky. Jak to mohla tahle mladá, statečná žena zvládnout ?

Odstěhovala se z Vysoké do Kosovy Hory ke své matce v ýměnkářce. Malá vhaloupka na dražkách, Dvě místnůstky, dvě okénka. V chlévě kravka. To vše mi nyní probíhalo hlavou. Konečně Budějovice ! Nádraží plné Sokolů ve stejnokrojích. Kde jste se tu vzali? Očekávali příjezd T.G. Masaryka, ale nebyl čas na uvažování.

Rozloučili jsme se, snad se ještě někdy uvidíme! Spěchal jsem na vlak ku Praze a oba němečtí přátelé čekali na vlak ke Krumlovu. Byl pro ně novinkou - i když jezdil již dvacet let, ale oni ho nikdy nepoužili. Byli nejdále v Krumlově a tam se chodilo pěšky. I oni se v Kájově rozloučí a uvidí se v neděli po mši svaté v Kájově, kam se oba vypraví aby Kájovské Panně úoděkovali za svůj návrat na rodnou hroudu.

Nechtějí již vzpomínat na válku, ani Bosnu nebo krvavou řeku Pijavu v Itálii. To vše je již daleko.

Jel jsem až do Olbramovic a odtud jsem uháněl pěšky do Kosové Hory.

I když jsem byl vyučený pekař, pracoval jsem kde se dalo.

Tak ubíhaly dny a nejdnou hle ! Dopis od Johanna! Johann mi píše svojí těžkou selskou rukou, že asi 10 km vzdálené vesnici je naprodej hospodářství. Je to vesnice, kam se provdala jeho sestra Agnes. Syn zůstal v Itálii a staří již práci nezvládají. Dožijí svůj život u vdané dcery v sousední vesnici. Uvažoval jsem- vždyť nemám čím bych zaplatil ! Ale těžký denní shon mne stále nutil abych se v myšlenkách vracel k Johannovi a jeho volnému hospodářství. Vypravím se tam a uvidím ! A tak jsem jednoho jarního dne léta Páně 1919 vystoupil z vlaku v Kájově.

Malé nádraží s výtopnou, schované z jedné strany v lese, z druhé strany louky s potokem. Na kopci kostel, z jeho jedné strany pod doškovou špičatou střechou německá škola, z druhé strany bývalý klášterní hospic, dnes hospoda u Setzů.

Ptal jsem se na cestu do Křenova. Ukázali mi druhý kopec s kapličkou a štíhlou lípkou. Tu se cesta rozdvojovala. Úzká polní lemovaná z jedné strany ovocnými stromy vedla do polí ke druhé kapli. Druhá, rovněž polní vedla do Křenova. Po obou stranách byly špalíry. S pravé strany smrkový, s levé dubový. Kolem panského dvora jsem došel do Křenova. Když jsem se ptal po příteli Johannovi, nikdo ho neznal. Tady se jmenoval Strohsneider !

Druhý den jsme se vydali do Prossnitz - Vražice.

Když jsme v Havaldě kolem Kaple vyšli ze zátočiny, objevila se před námi po pravé straně vesnička jako v pohádce.

Čelá bílá v rozkvetlých stromech se tulila do tmavých lesů. Vysoko za ní se vypínal Chlum.

Když mi Johan řekl, že je v Krumlově česká záložna, která podporuje české osídlenec, bylo rozhodnuto! Něco seženu a něco si vypůjčím. Když jsem se vrátil do Kosové Hory, Anička ani babička moje nadšení nesdílely. Nepůjdou přece mezi němce ! Ale konečně jsme se dohodli, že se přestěhujeme.

A tak jsem do jednoho vozu nákladního vlaku naložil vše, děti i naši kravku.

V Kájově na nádraží nás však čekalo překvapení. Čekaly na nás dva žebřináky, každý zaženy silným párem koní. Můj přítel Johann se svým švagrem Irihanzlem.

Nikdy jsem se nedozvěděl, jak se vlastně tento bohatý sedlák a nyní můj soused jmenuje. Tak se moje rodina stala součástí této vesnice.

Mrzelo mne, když Jaroslavovi říkali Jakob a Stanislavovi Stano. Doma jsme je ovšem nazývali pravými jmény. Proně byla tato jména cizí.

Na dolním konci vesnice byl také nový majitel, který se sem přistěhoval ze Šumavské Lenory. Jako já, koupil statek po padlém hospodáři. Představil se mi jako Navara, ale pro celou vesnici byl Jany, jako já Matschi.

To byla jména původních osídlenců při zakládání osady v roce 1483. Snad proto, že tu byl také nový, jsme se sprátelili. Celé večery jsme spolu sedali, kouřili fajfky, aniž bychom promluvili slova. Naše děti se s vesnicí brzy sprátelili a také se naučili německy. Horší to bylo se školou. Škola byla ve vedlejší vesnici ve Vitěšovicích, ale německá. V loni však otevřeli jednotřídku ve Chvalšínách pro děti soudních a poštovních i četnických rodin. Tyto úřady byla obsazovány výhradně Česchy, co se později ukázalo jako nedobré a nespravedlné.

Do této školy chodily děti různého věku a třídy byly rozděleny po lavicích.

Rozhodl jsem se tedy, že se nedá nic dělat a děti budou chodit do Chvalšín. Ale tu jsem narazil. Ne u sousedů ale u chvalšinských mladíků. Čekávali na ně za hřbitovem a honili je po polích a lesích, takže jsem jim musel chodit naproti. Ale i oni se časem umoudřili, když jsem své dva syny Františka a Stánu dal do německé školy ve Vitěšovicích. Stáňa byl velmi slabý, cestu do Chvalšín by nezvládal a Frantík se naučí německy číst a psát. Budeme tady s nimi zít asi celý živozt, ale mýlil jsem se. Starý hospodář již pole neosil, neměl zájem ani sílu, takže žně letos nebudou. Ale jíst se musí !

Začal jsem tedy obchodovat s dobytkem, než začnou polní práce. Co jsem nakoupil, vodil jsem se synem Františkem do Budějovic na jarmark. Cesta tam nám trvala celý den, takže jsme byli tři dny na cestě. Byl jsem však nucen tyto cesty podnikat, abych uživil rodinu a dostal splátkám v záložně.

Nebyl jsem však sám, kdo si tento tvrdý způsob života vyvolil. V každé vesnici se tu usadil nějaký čech, kde byl statek naprodej. Většinou to byli selští synové, jejich starší bratr převzal rodný statek a mladšímu vyplatil podíl.

Tak se v každé vesnici usadil nový hospodář - bylo však zapotřebí i hospodaně. Česká děvčata do Němec nechtěla, vzali si tedy Němku, která se většinou přizpůsobila.

Tak přišel do Vitěšovic Vácha, do Havalďy mlynář Barcaba, jeho syn se za okupace stal německým funkcionářem a koupil Jakešův mlýn v Krumlově.

Do Břevniště přišel Decarle, do Sloupence Mára, do Machovic Housa, do Zátesu Velát, do Sedlic Zikeš, do Všeměr Král.

Skoro v každé vesnici byl nějaký nový osídlenec.

Ale byli i tací, kteří se sem přišli schovat. Franěk, bývalý poštovní mistr pro zpronevěru do Bezděkova. V Bezděkově našel také úkryt bývalý soudce z Bíliny Vaško, který zpronevěřil sirotčí pokladnu. Tady žil se svou družkou Šustovou. Paní sedlačila, kouřila dymku a později jí pomáhali její tři děti, syn a dvě dcery. Pan soudce nikdy nepracoval a tak se z velkého statku stalo jen malé hospodářství.

V naší vesnici byl v každém státku pár silných netolických koní. S těmi se podle potřeby pracovalo na polích a v zimě se tanalo dřevo z okolních lesů, které se vozilo na nádraží do Kájova pro papírnu ve Větrní. Musím říci, že zdejší sedláci měli více lesů než půdy orné.

Jediný, kdo koně neměl, byl můj soused Jany. Každý rok vycouval pár silných volů, kterými zvládl všechny práce a ještě je dobře zpeněžil. V zimě také v lese porážel, ale jen stromy resonanční a pak ty, které mohl použít na výrobu lubu na síta. Svou čeledě jejich výrobou pak celou zimu zaměstnával, aby je na jaře odvezl na dráhu do Kájova. Vydělával víc než ti, co těžili dřevo pro papírnu.

Tak utekl první rok a začaly nové práce a s nimi i starosti, se kterými jsem si hravě poradil. Polí bylo málo, hlavně pastvin a lesů. Rozhodl jsem se, že zúrodním paseku nad kapličkou. Zřejmě 1 hektar pole, které časem zarostlo náletem. Dal jsem se do práce, celé jsem překopal - pomáhali i děti a zasázel jsem brambory, které jsem přivezl ze Sedlčanska. Celá vesnice se cnodila pak dívat na velkou úrodu a každý čtěl sadbu. A tak do naší vesnice přišly brambory, kterým jsme říkali "Hasije!"

Tak se moje rodina přizpůsobovala životu vesnice, ale já ani moje Anička jsem se jejich jazyku nikdy nenaučili.

Když pak v roce 1924 byla založena Národní jednotka pošumavská, bylo naší povinností zúčastňovat se všeho, co pořádala. Z výtěžků jsme podporovali děti v českých školách vánoční nadílkou.

Tak jsem se seznámil se správcem Schwarzenberského dvora v Křenově Milisdörferem, který mne přemlouval k tomu, abych si koupil díl pole v Kájově které kníže v rámci pozemkové reformy prodává a usadil se tady, s ohledem na své děti, které již dnes přebírají zvyky vesnice.

V Kájově již stojí nová česká škola - dvoutřídka a vedle nový dům pro železničáře s devíti byty.

Měl jsem v té době čtyři školáky - Stanislava a tady k němu přibyli ještě Růžena, Josef a Václav. To rozhodlo !

Vybral jsem si 15 ha lán pole, který kdysi patřil mlynáři Bláhovi. Chtěl jsem si postavit docela malé hospodářské budovy dole u potoka pod kaplí svaté Anny, ale osud rozhodl jinak.

Kníže daroval Národní jednotě pošumavské stavební parcelu pro její stánek na rozcestí u vysoké lívy.

Ale NJP neměla na stavbu peníze, vždyť vznikla teprve před čtyřmi roky. Hledala tudíž někoho, kdo by tento stánek postavil.

Protože jsem byl tenkrát více vlastnecem nežli hospodářem, souhlasil jsem se stavbou, parcelu jsem ovšem knížeti musel zaplatit. Svého rozhodnutí jsem později litoval, ale nedalo se nic dělat. Tak jsem začal stavět.

Velkými pomocnicemi mi byly ženy železničářů Perníková a Kortusová, které pomáhaly ve Vražicích, kde hospodařila Anička s babičkou. Syn Jaroslav a Marie pracovali se mnou na stavbě.

Dceru jsem obdivoval, kde to mladé útlé stvoření bere sílu. Celý den s putnou malty na zádech splhala po žebříku a večer se dovedla ještě smát.

S námi současně stavěli Petrášek, Kupeček, Pouzar a Kozel.

Koupili rovněž díl od knížete, byli všichni kromě Pouzara jeho zaměstnanci.

Pouzar měl již stavbu pod střechou a tak našim nabídl nocleh ve stodole, kde měl již první sklizeň. Alespoň jsme měli střechu nad hlavou, než jsme měli vlastní.

O stravování se nám starala Anička, každý druhý den posílala Františka s naloženým košem všeho, co dům dal.

Dalších českých zájemců o stavbu nebylo, stavěli tudíž dělníci Spirových papíren - Němci.

Tak byla obě pole zastavěna a vznikla nová osada

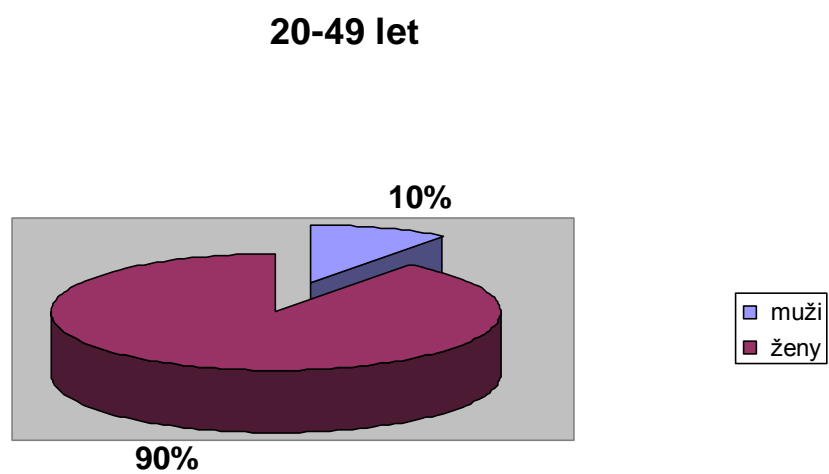
Nový Křenov, která byla součástí obce Křenov.
Tak jsem na Šumavě se svou roffinou zapustil kořeny.

Příloha 5

Grafy

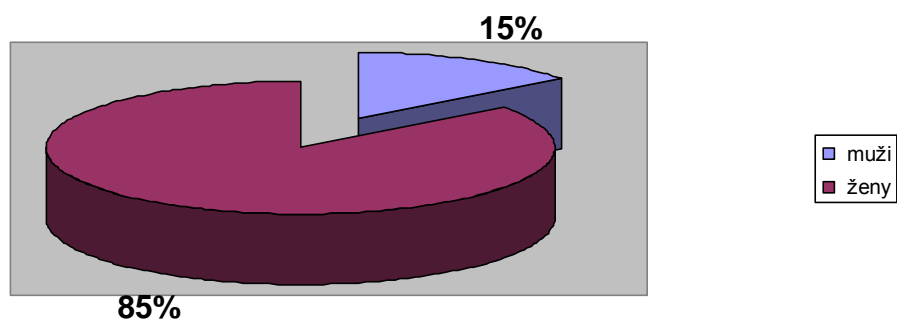
Respondenti podle pohlaví a věku

Graf č. 1a

Graf č. 1b

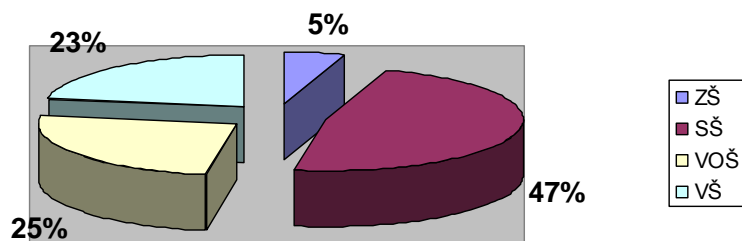
50 let a výše

Vzdělání respondentů dle věku

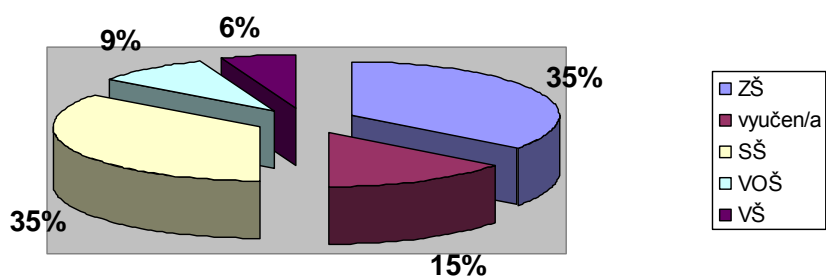
Graf č. 2a

20-49 let

Graf č. 2b

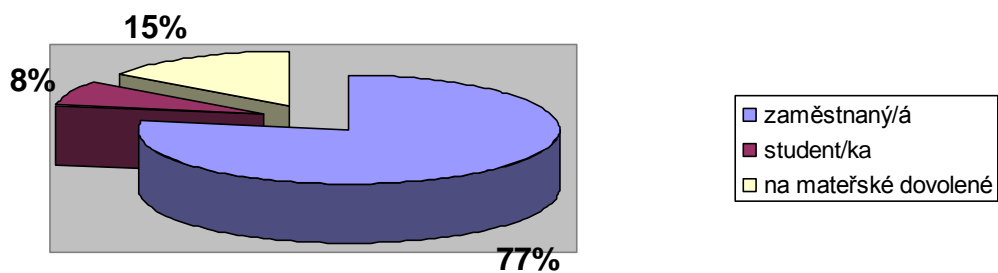
50 let a výše

Zaměstnání dle věku

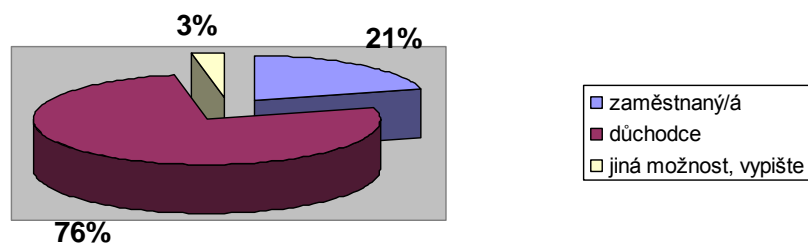
Graf č. 3a

20-49 let

Graf č. 3b

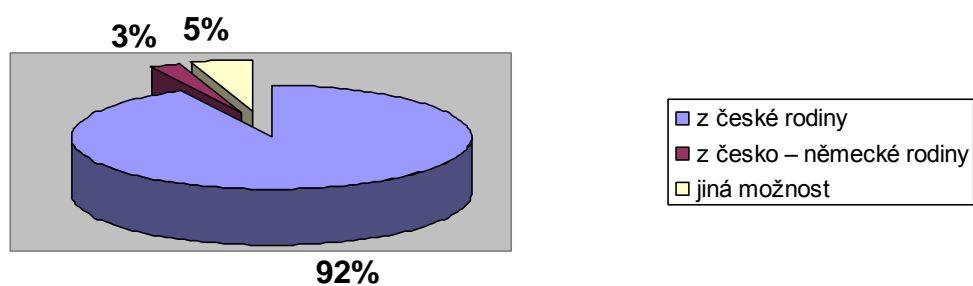
50 let a výše

Národnost původní rodiny

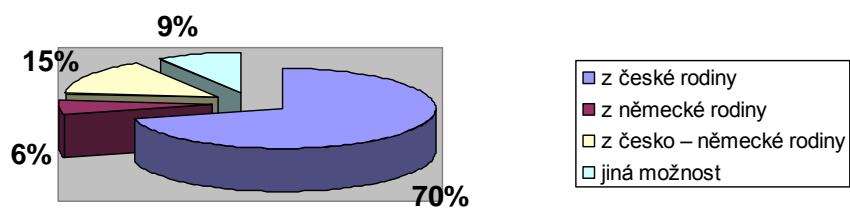
Graf č. 4a

20-49 let

Graf č. 4b

50 let a výše

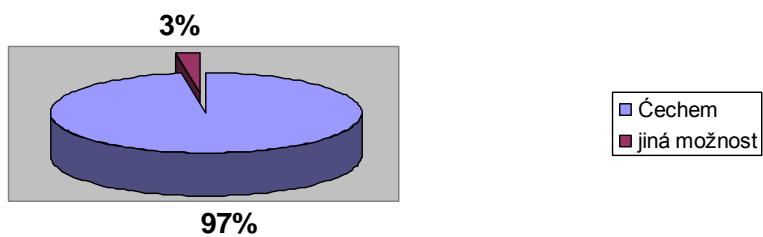

Subjektivní etnicita

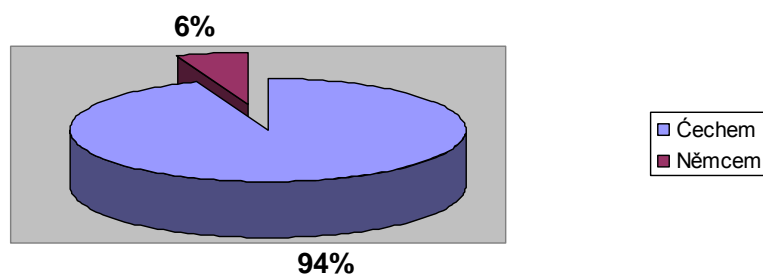
Graf č. 5a

20-49 let

Graf č. 5b

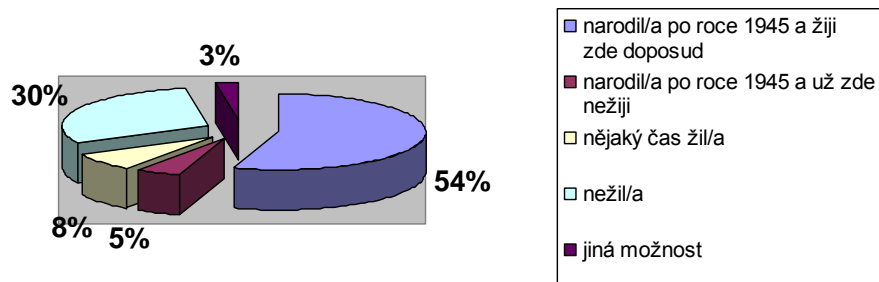
50 let a výše

Respondenti dle místa narození

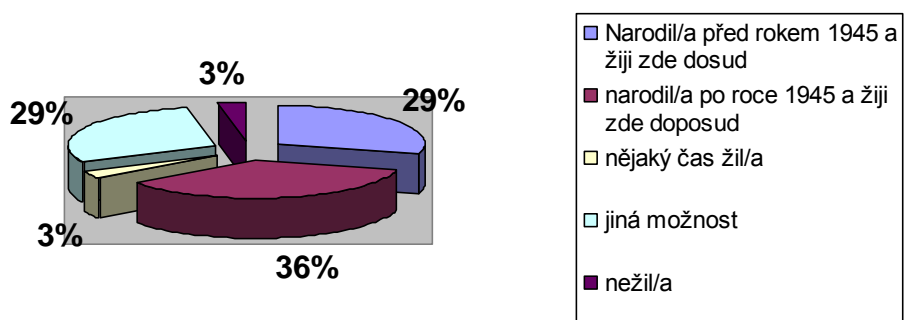
Graf. č. 6a

20-49 let

č. 6b

50 let a výše

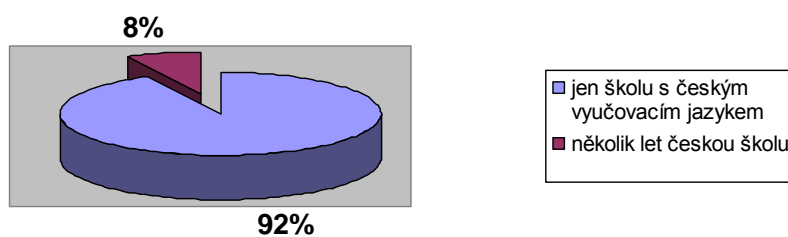

Graf.

Respondenti dle typu školy

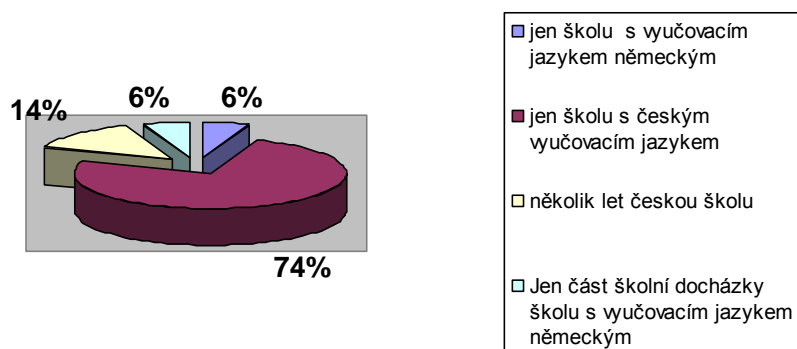
Graf. č. 7a

20 - 49 let

Graf. č. 7b

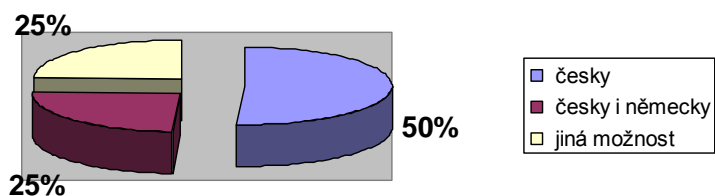
50 let a výše

Jazyková schopnost respondenta

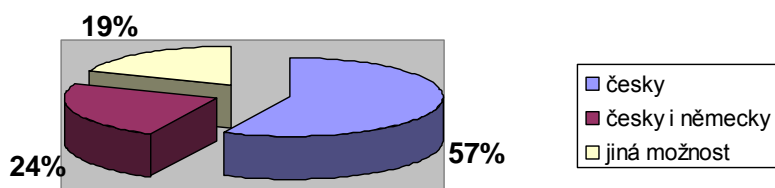
Graf. č. 8a

20-49 let

Graf. č. 8b

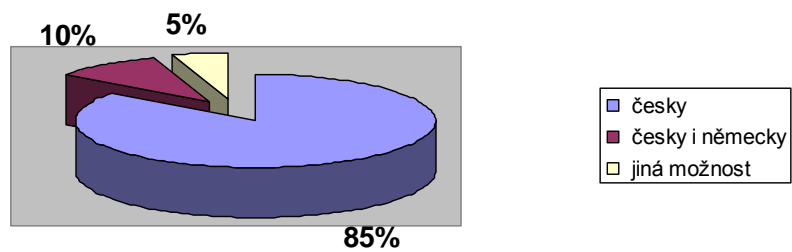
50 let a výše

Respondenti píší

Graf. č. 9a

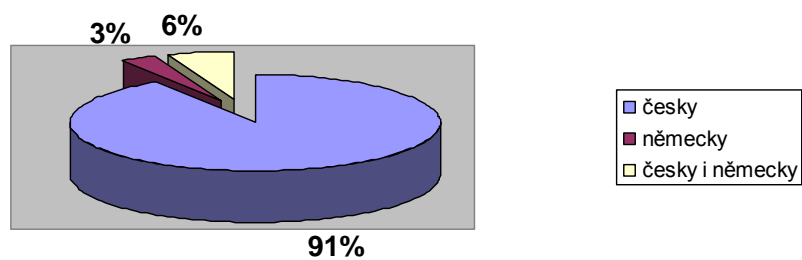
20-49 let

9b

Graf. č.

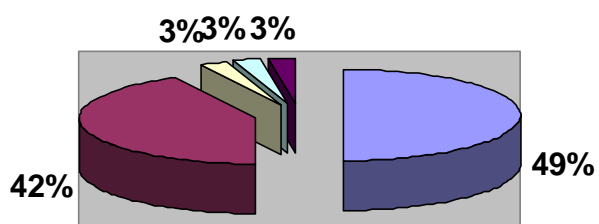
50 let a výše

Češi v rámci EU

Graf. č. 10a

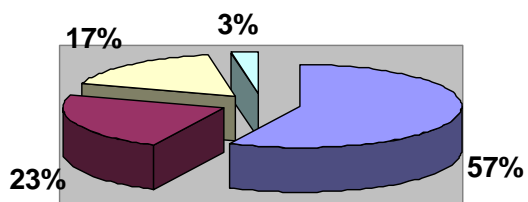
20-49 let

- nemají podřizovat velkým národům EU a mají tak prosazovat svoje zájmy
- se mají snažit o spolupráci s většími národy EU
- se mají spojit s menšími národy EU proti síle velkých národů EU
- nevím, nedokážu posoudit
- jiná možnost (vypište)

Graf. č. 10b

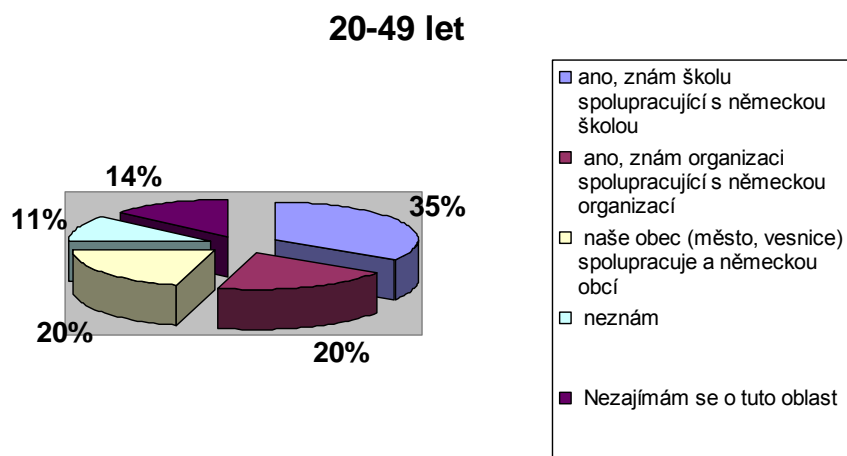
50 let a výše

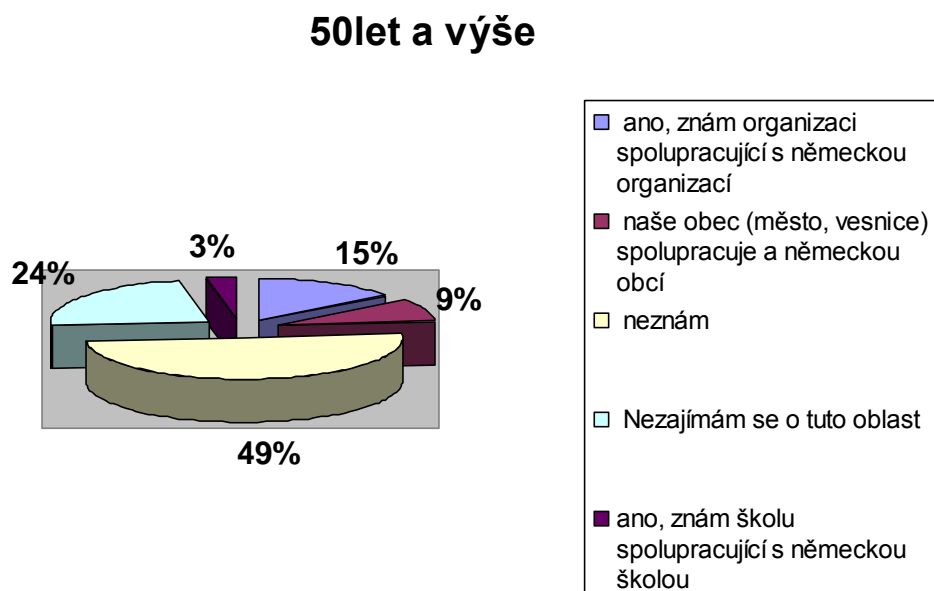
- nemají podřizovat velkým národům EU a mají tak prosazovat svoje zájmy
- se mají snažit o spolupráci s většími národy EU
- nevím, nedokážu posoudit
- jiná možnost (vypište)

Znalost česko – německé spolupráce

Graf. č.12a

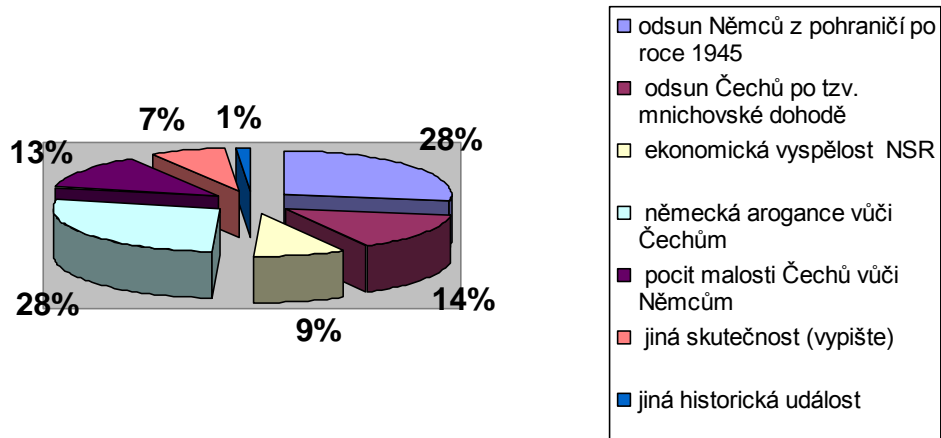
Graf. č.12b

Hodnocení současných česko – německých vztahů

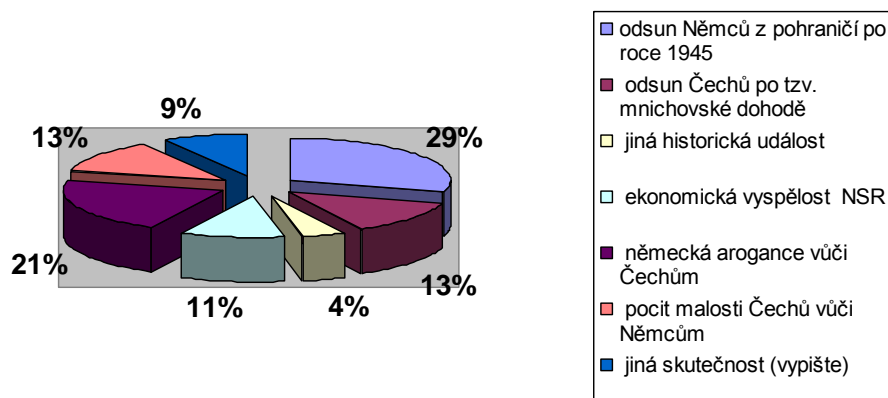
Graf. č.14a

20-49 let

Graf. č.14b

50 let a výše

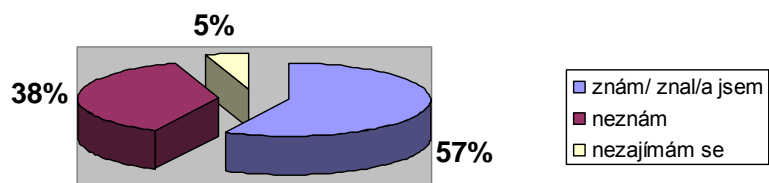

Spoluobčané z německé menšiny či česko – německé rodiny

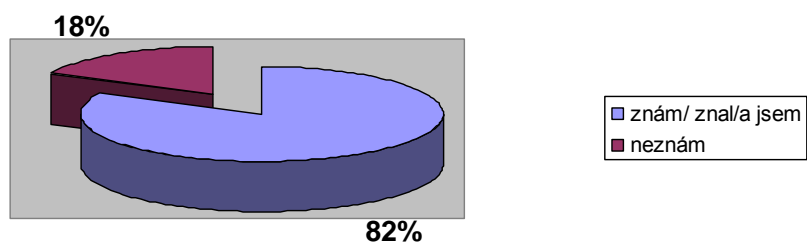
Graf. č.16a

20-49 let

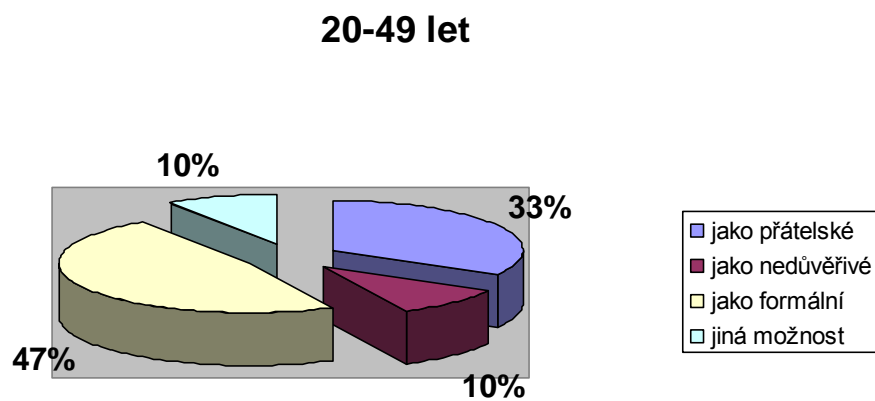
Graf. č.16b

50 let a výše

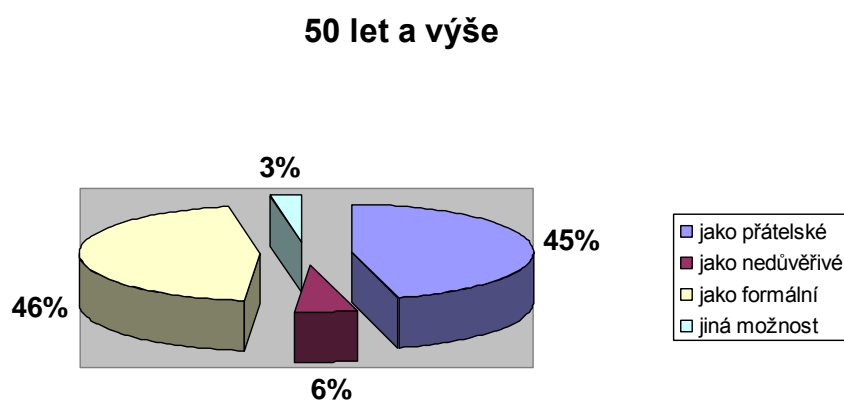
Hodnocení současných česko – německých vztahů

Graf. č. 17a

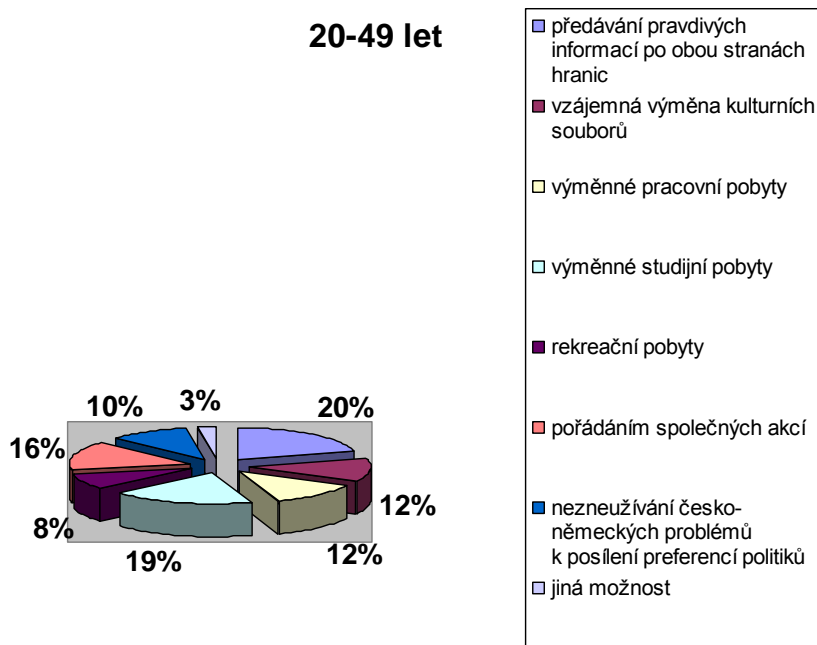
af. č. 17b

Gr

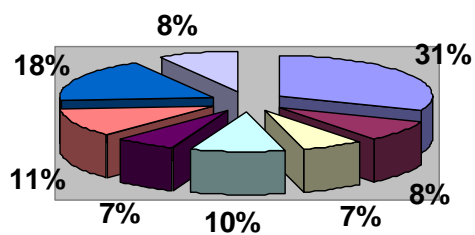
Názory na zlepšování česko – německých vztahů

Graf. č. 19a

Graf. č. 19b

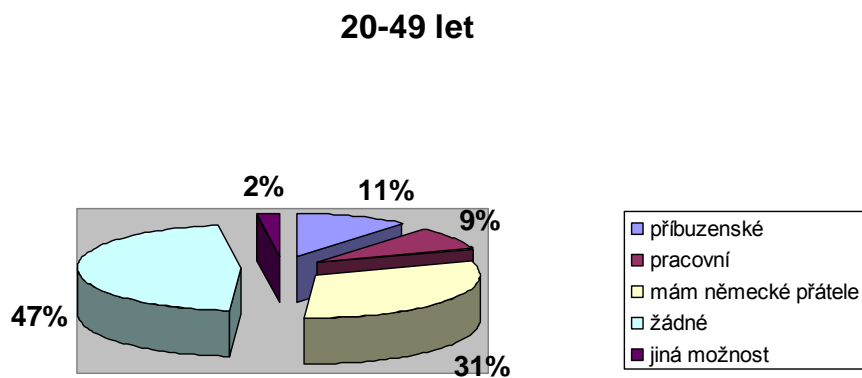
50 let a výše

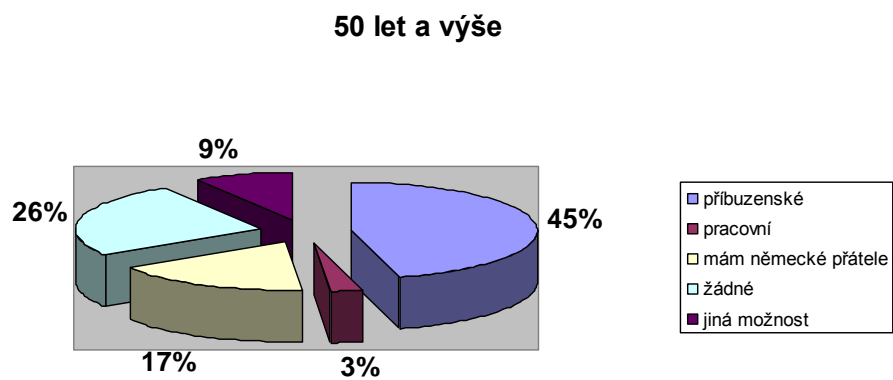
- předávání pravdivých informací po obou stranách hranic
- vzájemná výměna kulturních souborů
- výměnné pracovní pobyty
- výměnné studijní pobyty
- rekreační pobyty
- pořádáním společných akcí
- nezneužívání česko-německých problémů k posílení preferencí politiků
- jiná možnost

Kontakty s německou stranou

Graf. č. 21a

Graf. č. 21b

Příloha 6

Abstrakt

Litvanová, A. *Soužití českého obyvatelstva v pohraničí s německou menšinou a vývoj jejich vzájemných vztahů*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce J. Šimečková.

Klíčová slova: historický vývoj v českém pohraničí, česko-německé vztahy, světová válka, odsun, historie soužití Čechů a Němců, německá menšina, národnostní menšina

Předkládaná práce je pokusem zmapovat vývoj česko – německých vztahů v pohraničí na Českokrumlovsku. Práce vychází z teoretických východisek, které se zabývají historickým vývojem soužití Čechů a Němců od 13.století až po současnost. Mezi posuzovaná východiska patří historie vztahů obou národů žijících v pohraničí, zejména události, které jsou spojeny se společným soužitím, světovými válkami a událostmi těsně po druhé světové válce. Práce sleduje vývoj demografické skladby obyvatelstva a vývoj vztahů příslušníků obou národů.

Praktická část sleduje současnou sociodemografickou strukturu obyvatelstva v pohraničí, současné postoje a názory, rodinné vazby, vztahy obou národů, frekvencí a důvody návštěv na obou stranách hranic.

Cílem práce je poznat postoje českého obyvatelstva k historickým skutečnostem, které ovlivnily současné vztahy.

Abstrakt

Coexistence of the Czech population the frontier with the German minority and development of their relations

Key words: historical development in the Czech Border, Czech – German relations, world war, transfer, history common life Czech and German, German minority, national minority

This paper is an attempt at mapping how Czech – German relations evolved in the border area nearby Český Krumlov. It is based on theories concerning the historical development of how Czech and German speakers have lived together since 13 to 21 century. The assessed theories concern the history of interaction between both nations living in border country - especially the events connected with coexistence, with the World Wars and with what happened immediately after World War II. The paper focuses on the changes in demographic structure and in the attitudes of both nations' citizens.

The practical part is concentrated on the present – day composition of border area population, current attitudes and opinions, family bonds, the relationship between both nations, and the frequency of and reasons for cross – border visits.

It was the author's aim to find out the Czech population's attitude towards historical events that had an impact on today's relations and to see how these attitudes have evolved in the light of what happened after World War II and after 1989.